

Cour
Pénale
Internationale

International
Criminal
Court

Le Bureau du Procureur
The Office of the Prosecutor

Sera ya Watoto

NOVEMBA 2016

**Cour
Pénale
Internationale**

**International
Criminal
Court**

Le Bureau du Procureur
The Office of the Prosecutor

Sera ya Watoto

Novemba 2016

Yaliyomo

Ufupisho

I. Utangulizi

II. Sera ya Ujumla

III. Mfumo wa Kisheria

- (a) *Kuingiza kwa nguvu, kuandikisha na kutumia kikamilifu kwenye uhasama watoto wenye umri wa chini ya miaka kumi na tano*
- (b) *Kuhamisha watoto kwa nguvu na kuzuia uzazi*
- (c) *Kuchuuza watoto kama aina ya utumwa*
- (d) *Mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya*
- (e) *Mateso na makosa ya jinai yanayohusiana nayo*
- (f) *Utesaji*
- (g) *Makosa ya jinai ya kingono na ya kijinsia*

IV. Uchunguzi wa Awali

V. Upelelezi

- (a) *Mawasiliano ya awali na mahojiano na watoto*
- (b) *Tathmini ya kisaikolojia na kijamii*
- (c) *Hatua za ulinzi*

VI. Mashtaka

- (a) *Kuchagua mashtaka*
- (b) *Maongezi na watoto*
 - (i) *Kabla ya ushuhuda*
 - (ii) *Hatua za mahakamani*
 - (iii) *Ufuatiliaji na mawasiliano baada ya ushuhuda*
- (c) *Ushahidi*
- (d) *Utoaji wa adhabu*
- (e) *Fidia*

VII. Ushirikiano na Mahusiano ya Nje

VIII. Maendeleo ya Kitaasisi

IX. Utekelezaji wa Sera hii

Ufupisho

Mamilioni ya watoto, wanawake na wanaume wamekuwa, na wanaendelea kuwa wahanga wa mauaji yasiyoweza kufikiriwa na yanayoshtua kwa undani dhamiri ya kibinadamu. Baada ya kutambua jambo hili, Nchi ambazo zilihudhuria Mkutano wa Roma ziliamua kuunda Mahakama ya Kimataifa ya Jinai “kwa ajili ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo”. Vifungu mbalimbali vya Mkataba wa Roma, Kanuni ya Utaratibu na Ushahidi na Vipengele vya Makosa ya Jinai huonyesha umuhimu wa uchunguzi wa kina na uendeshaji wa mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto; pamoja na kutetea haki na maslahi ya watoto. Vifungu hivi huorodhesha, kwa upande mmoja, makosa ya jinai yanayoathiri hasa watoto, kama vile makosa ya jinai ya kivita ya kuandikisha, kuingiza kwa nguvu na kutumia watoto wenye umri wa miaka chini ya 15 katika uhasama; na kwa upande mwingine, makosa ya jinai yanayowaathiri watoto kuliko watu wengine, kama vile kosa la jinai la mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya.

Ikizingatia madhumuni ya Mkataba, Ofisi ya Mwendesha Mashtaka iliinua suala hili na kuliweka katika malengo sita ya kimkakati katika Mpango Mkakati wa 2012-2015, na kuahidi “kuwa makini sana kuhusu suala la makosa ya jinai ya kingono na kijinsia na jinai dhidi ya watoto”. Ahadi hii ilithibitishwa katika Mpango Mkakati wa 2016-2018. Sera ya Watoto inaenda sambamba na Mpango Mkakati na itachangia katika kufikia malengo ya kimkakati.

Ofisi huchukulia “watoto” kama watu ambao hawajafikia umri wa miaka kumi na nane. Kwa ujumla, makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto huonekana kama makubwa haswa panapozingatiwa dhamira iliyotolewa kwa watoto katika Mkataba na ukweli kwamba sheria za kimataifa huwatambua watoto na kuwapatia ulinzi maalumu.

Ofisi inatambua kwamba makosa ya jinai mengi yanayotajwa katika Mkataba huwaathiri watoto kwa njia mbalimbali na kwamba wakati mwingine watoto hulengwa haswa. Ofisi itatumia kikamilifu mfumo wa kisheria kwa ajili ya kushughulikia njia mbalimbali ambamo makosa ya jinai ya aina hiyo huwaathiri watoto. Kila wakati ushuhuda utakuwepo, Ofisi itajitahidi kuleta mashtaka ya makosa ya jinai yanayoathiri hasa watoto, pamoja na makosa ya jinai ambayo

huwaathiri watoto vibaya sana na kuliko watu wengine. Ofisi itazingatia kwamba watoto huathiriwa tofauti na makosa ya jinai kufuatana na jinsia, mwelekeo wa kijinsia au hadhi au utambulisho nyingine. Ili kuonyesha kikamilifu kiwango cha madhara yaliyofanyika, Ofisi itajitahidi kusisitizia athari mbalimbali za makosa ya jinai kwa watoto, katika hatua zote za kazi yake.

Ofisi hujihusisha na watoto katika mazingira mbalimbali, hasa watoto ambao ni mashahidi na wale ambao wazazi wao au walezi wao wamekubali kutoa ushuhuda mbele ya Mahakama. Katika miingiliano hii, Ofisi itazingatia maslahi, haki na ustawi wa watoto ambao wataathiriwa moja kwa moja na shughuli zake. Ofisi itajitahidi kuhakikisha kwamba shughuli zake haziwadhuru watoto ambao itahusiana nao.

Ofisi itatumia mbinu nyeti kuhusu watoto katika nyanja zote za kazi zake zinazohusisha watoto. Mbinu hii huchukulia mtoto kama mtu binafsi na hutambua kwamba, katika mazingira fulani, mtoto anaweza kuwa katika mazingira magumu, kuwa na uwezo au hali zote mbili. Mbinu hii ina msingi juu ya heshima ya haki za watoto na inaongozwa na kanuni za ujumla za Azimio la Haki za Mtoto la mwaka wa 1989: kutobaguliwa, maslahi ya mtoto, haki ya kuishi, maisha na maendeleo, na haki ya mtu kutoa maoni yake na maoni hayo kuzingatiwa.

Ofisi hutambua haki mbalimbali za watoto chini ya sheria za kimataifa na itazingatia kwamba watoto wengi hukabiliana na changamoto katika utekelezaji wa haki zao kutokana na umri wao na hadhi yao katika jamii.

Katika mazingira ya mamlaka yake, Ofisi itachukulia maanani maslahi ya mtoto kama suala la msingi. Uchunguzi wa maslahi unahusisha mchakato wa hatua mbili. Kwanza, Ofisi itatathmini maslahi ya mtoto, baada ya kuzingatia hali maalumu ya mtoto, maoni ya mtoto na yale ya wahusika wengine, pamoja na haki husika za mtoto. Pili, Ofisi itaangalia kama kuna sababu nyingine, ikiwa ni pamoja na sababu za kisheria na za uendeshaji, ambazo zinalazimisha kusawazisha maslahi mbalimbali kwa umakini. Ofisi itatutua migogoro itakayojitokeza kwa msingi wa kesi kwa kesi, katika jitihada ya kufikia maelewano mwafaka. Pia Ofisi itazingatia uwezo endelevu wa mtoto.

Wakati wa uchunguzi wa awali wa hali fulani, Ofisi inachunguza mazingira ya

ujumla ambamo makosa ya jinai yanayodaiwa kufanywa dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto yalitokea. Pia, Ofisi itatathmini kuwepo kwa taasisi na utaalamu vya wenyeji, mashirika ya kimataifa, mashirika yasiyo ya kiserikali na taasisi nyingine kama vyanzo vya habari na/ama usaidizi. Ofisi itahakikisha kwamba tathmini ya athari za makosa ya jinai yanayodaiwa kufanywa dhidi ya watoto unaingizwa katika uchambuzi wa uzito wa kesi zenye uwezekano wa kuanzishwa.

Upelelezi wa uhalifu wa kimataifa unazo changamoto mbalimbali. Changamoto hizo ni pamoja na kuwatafuta watu kwa ajili ya kushirikiana na Ofisi, kuwalindia usalama wa kimwili, ustawi wa kisaikolojia, heshima na faragha. Ikiwa upelelezi unahusu watoto, maswala haya huwa magumu zaidi. Ofisi itatafuta njia maalumu za kushughulikia masuala hayo ikizingatia kila wakati maslahi ya mtoto.

Ofisi inatambua kwamba watoto wanaweza kutoa ushahidi wa kuaminika. Katika maamuzi yake kuhusu kuhoji mtoto au kuchukua ushuhuda wake, Ofisi inatakiwa kutilia maanani umri wa mtoto, maendeleo yake, kiwango cha ukomavu, uwezo na udhaifu wake, pamoja na upatikanaji wa ushahidi kwa njia nyingine.

Katika maoni yake kuhusu utoaji wa adhabu, Ofisi itaomba adhabu inayolingana na uzito wa jinai dhidi ya watoto, ikiwa ni pamoja na madhara yanayoonekana moja kwa moja na madhara ya muda mrefu yaliyofanyiwa watoto, familia zao na jamii zao.

Ofisi inaunga mkono utaratibu wa fidia unaompatia mtoto nafasi nyeti, ikizingatia kwamba wavulana na wasichana huwa na madhara na athari mbalimbali kutokana na jinai zilizofanywa na mtu aliyepatikana na hatia; utaratibu huu ni pamoja na haki ya watoto waathirika kuunganishwa tena na jamii zao.

Ofisi itaendelea kujitahidi kuimarisha ushirikiano na uungaji mkono wa shughuli zake, hasa kuhusu watoto na kuupigia debe utaratibu unaompatia mtoto nafasi nyeti katika mfumo wa sheria za kimataifa za jinai. Juhudi za pamoja zitafanyika ili kuhakikisha ushirikiano wa maana na Nchi, mashirika ya kimataifa na vyombo husika kwa ajili ya kutafutia msaada kazi ya Ofisi kuhusu watoto, hasa katika nchi ambapo Ofisi inaendesha shughuli zake.

Kulingana na kanuni ya kusaidiana vyema na katika jitihada za kuziba pengo katika hali ya kutoadhibiwa, Ofisi itaendelea kutia moyo na kuunga mkono juhudi za kitaifa za kuwajibisha watuhumiwa wa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto.

Katika shughuli zake za kutoa taarifa kwa umma, Ofisi itatilia mkazo haki za watoto na maslahi yao katika mazingira ya makosa ya jinai ya kimataifa, kama ifaavyo. Ofisi itachukua hatua kwa ajili ya kusambaza taarifa kwa watoto kuhusu kazi zake, ikiwa ni pamoja na Sera hii, kwa namna ambayo watoto wanaweza kuelewa.

Ofisi itajitahidi kuhakikisha kwamba inao uwezo wa kitaasisi ambao ni muhimu kwa ajili ya kuendesha kwa ufanisi zaidi shughuli za uchunguzi wa awali, upelelezi na mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na kwamba miingiliano yake na watoto hao inaheshimu haki zao na maslahi yao.

Ofisi itafuatilia utekelezaji wa Sera hii.

Sera hii inapatikana kwa URL ya kudumu: [Insert link to Swahili version]

I. Utangulizi

1. Mamilioni ya watoto, wanawake na wanaume wamekuwa, na wanaendelea kuwa wahanga¹ wa mauaji yasiyoweza kufikiriwa na yanayoshtua kwa undani dhamiri ya kibinadamu. Zikitambua jambo hili, Nchi zilizohudhuria Mkutano wa Roma ziliamua kuunda Mahakama ya Kimataifa ya Jinai ("ICC" au "Mahakama") "kwa ajili ya kizazi cha sasa na vizazi vijavyo".² Vifungu mbalimbali vya Mkataba wa Roma ("Mkataba"), Kanuni ya Utaratibu na Ushahidi ("Kanuni") na Vipengele vya Makosa ya Jinai ("Vipengele") huonyesha umuhimu wa uchunguzi wa kina na uendeshaji wa mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto; pamoja na kutetea haki na maslahi ya watoto.

2. Dhamira ya kushughulikia makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto inapatikana katika vifungu mbalimbali vya Mkataba, ikiwa ni pamoja na orodha ya jinai dhidi ya watoto peke yake, kama vile kuandikisha, kuingiza kwa nguvu kwenye jeshi na kutumia watoto wenye umri wa chini ya miaka kumi na tano katika uhasama ("kuandikisha au kutumia watoto"), uhamishaji wa watoto kwa nguvu na kuchuuza watoto,³ na makosa ya jinai yanayowaathiri watoto kuliko watu wengine, kama vile mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu.⁴ Pia watoto hukumbwa sana na makosa ya jinai ya kingono na kijinsia, ambazo zimepigwa marufuku na Mkataba, jambo ambalo limewekwa wazi katika Vipengele.⁵

¹ Ofisi ya Mwendesha Mashtaka ("Ofisi") inatambua kwamba waathirika wengi wa makosa ya jinai ambayo yako chini ya mamlaka ya Mahakama ni watu walionusurika pia. Matumizi ya neno "waathirika" peke yake huenda sambamba na Mkataba wa Roma.

² Dibaji ya Mkataba, aya. 9. Angalia Mfuko wa Kimataifa wa Watoto (UNICEF), [Children and emergencies in 2014 Facts & Figures](#) (Watoto na dharura katika 2014 Ukweli na Takwimu), ambapo inakadiriwa kwamba watoto miliyoni 230 wanaishi katika nchi na maeneo yaathiriwayo na vita.

³ Vifungu vya 8(2)(b)(xxvi) na 8(2)(e)(vii), 6(e), 7(1)(c) na 7(2)(c) vya Mkataba.

⁴ Vifungu vya 8(2)(b)(ix) na 8(2)(e)(iv) vya Mkataba hupiga marufuku makosa ya jinai ya kivita, katika vita vya kimataifa na visivyo vya kimataifa, "kushambulia kwa makusudi majengo yanayotumiwa kwa ajili ya shughuli za kidini, elimu, sanaa, sayansi, madhumuni ya hisani, makumbusho ya kihistoria, hospitali na mahali ambapo wagonjwa na majeruhi wamekusanywa, sharti majengo hayo si malengo ya kijeshi".

⁵ Katika Vipengele, "kuchuuza watu, hasa wanawake na watoto" katika mazingira ya utumwa wa ngono, umetajwa kwa namna maalumu kama kosa la jinai dhidi ya binadamu na kosa la jinai ya kivita

3. Mkataba hutambua watoto kama watu wenye haki za mtu binafsi, kama wanafamilia na kama wanajumuia wa jamii zenye vizazi mbalimbali.⁶ Utambuzi huu huenda sambamba na uelewa wa kimataifa unaoelezwa na Azimio la Haki za Mtoto la mwaka wa 1989⁷ (“CRC”) na vyombo vingine vingi vya kimataifa, ya kwamba watoto ni watu wanyonge wenye haki ya kupewa matunzo na ulinzi za kipekee,⁸ na kwamba maslahi yao, haki zao na mazingira yao ya kibinafsi zizingatiwe ipasavyo.⁹

iwe katika vita vya kimataifa au visivyo vya kimataifa, chini ya vifungu vya 7(1)(g), 8(2)(b)(xxii), 8(2)(e)(vi) vya Mkataba.

⁶ Kwa mfano, kifungu cha 84(1) kinatoa uwezekano wa kwamba, mtu aliyetiwa hatiani akifariki, watoto wake wanaweze kuomba kurudiwa kwa hukumu yake ya mwisho iliyomtia hatiani au hukumu ya adhabu; na vifungu vya 6(d) na 7(1)(g) huvifanya kama makosa ya jinai vitendo vya utumiaji wa nguvu kwa ajili ya kumkataza mtu kuzaa au kutia mimba kwa nguvu. Watu wengine wanaoathiriwa kwa namna inayogusa vizazi mbalimbali ni watoto wanaozaliwa wakati wa mgogoro au kwenye mazingira mengine yaliyopo chini ya mamlaka ya Mahakama, hasa waliozaliwa na wasichana waliokuwa na uhusiano na vikundi vyenye silaha. Angalia [Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armed Groups](#) (Kanuni na Miongozo juu ya Watoto Waliohusika katika Vikosi vya Jeshi au Vikundi vyenye Silaha) (“Kanuni za Paris”), Februari 2007, Kanuni 3.2.

⁷ Azimio la Haki za Mtoto, [Convention on the Rights of the Child](#) (Mkataba wa Haki za Mtoto) (“CRC”), ulipitishwa kwa kauli moja na Mkutano Mkuu wa Umoja wa Mataifa katika mwaka 1989. CRC umetiwa mkono na karibia nchi zote, isipokuwa nchi moja, na inachukuliwa kuwa kanuni zake nyingi zinaakisi sheria ya kimataifa ya kimila.

⁸ Angalia, kwa mfano, kifungu cha 25 cha Azimio la Haki za Binadamu, [Universal Declaration of Human Rights](#) (Azimio la Haki za Binadamu), lililopitishwa na Mkutano Mkuu wa Umoja wa Mataifa katika mwaka wa 1948; kanuni 2 ya [Declaration of the Rights of the Child](#) (Azimio la Haki za Mtoto), lililopitishwa na Mkutano Mkuu wa Umoja wa Mataifa katika mwaka wa 1959; kifungu cha 10(3) cha [International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights](#) (Mkataba wa Kimataifa wa Haki za Uchumi, Jamii na Utamaduni); 1966, kifungu cha 24 cha [International Covenant on Civil and Political Rights](#) (Makubaliano ya Kimataifa kuhusu Haki za Kiraia na za Kisia), 1966; vifungu vya 14, 17, 23, 24, 38, 50, 51, 68, 76, 82, 89, 94 na 132 cha [Geneva Convention \(IV\) relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War](#) (Mkataba wa Geneva (IV) kuhusu Ulinzi wa Raia Wakati wa Vita) 1949 (“Mkataba wa Geneva IV”), ulioridhiwa na kila nchi duniani; vifungu vya 8, 70(1), 77 na 78 vya [Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts](#) (Itifaki ya ziada ya Mikataba ya Geneva ya 12 Agosti 1949 kuhusu Ulinzi wa Waathirika wa Vita vya Kimataifa) 1977 (“API”); vifungu vya 4(3) na 6(4) vya [Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts](#) (Itifaki ya Ziada ya Mikataba ya Geneva ya 12 Agosti 1949 kuhusu Ulinzi wa Waathirika wa Vita visivyo vya Kimataifa) 1977 (“APII”); na kifungu cha 3(2) cha CRC.

⁹ Angalia, kwa mfano, kifungu cha 3(1) cha CRC.

4. Dhamira iliyopewa watoto katika Mkataba ni dhahiri vivyo hivyo katika sifa zinazohitajika kwa majaji na washauri,¹⁰ katika mamlaka ya ulinzi wa waathirika na mashahidi,¹¹ na kwa kutokufunguliwa mashtaka ICC dhidi ya watu wenye umri wa chini ya miaka kumi na nane.¹² Kanuni huimarisha ulinzi wa kiutaratibu unaopewa watoto ambao ni mashahidi na waathirika.¹³
5. Ikizingatia madhumuni ya Mkataba, mnamo mwaka wa 2003, Ofisi ya Mwendesha Mashtaka ("Ofisi"), iliunda Kitengo cha Jinsia na Watoto ("GCU") chenye wafanyakazi wenye uzoefu wa kisheria, kisaikolojia na kijamii. Katika kazi yake kwa ajili ya waathirika na mashahidi, GCU husaidia timu zote za Ofisi na kushauri Ofisi katika hatua zote za operesheni juu ya masuala yote kuhusu watoto.
6. Aidha, katika nyaraka za mkakati wa awali, Ofisi ilitoa ahadi ya kuimarisha upelelezi na mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto.¹⁴ Kesi ya kwanza kabisa ya ICC iliishia na mtuhumiwa kupatikana na hatia kwa makosa ya jinai ya kivita ya kuandikisha au kutumia watoto.¹⁵

¹⁰ Kifungu cha 36(8)(b) cha Mkataba kinasema kwamba Nchi Wanachama zina wajibu wa kuzingatia haja ya kuteua majaji wenye utaalamu wa kisheria katika masuala fulani, ikiwa ni pamoja na vitendo vya vurugu dhidi ya watoto; na kwa mujibu wa kifungu cha 42(9) Mwendesha Mashtaka anatakiwa kuteua washauri wenye utaalamu wa kisheria kuhusu masuala fulani, kama vile vitendo vya vurugu dhidi ya watoto.

¹¹ Kifungu cha 54(1)(b) cha Mkataba humtaka Mwendesha Mashtaka, anapofanya upelelezi na kuendesha mashtaka, kuheshimu maslahi na mazingira binafsi ya waathirika na mashahidi, ikiwa ni pamoja na umri, aina ya kosa la jinai, hasa pale ambapo kosa hilo ni kuhusu ukatili wa ngono, ukatili wa kijinsia au ukatili dhidi ya watoto. Aidha, kifungu cha 68(1) hulazimisha Mahakama kwa ujumla, na pia Mwendesha Mashtaka kwa namna maalumu, kuwa na wajibu wa kuchukua hatua mwafaka za kulinda usalama, ustawi wa kimwili na wa kisaikolojia, heshima na faragha ya waathirika na mashahidi, huku ikizingatia sababu zote, ikiwa ni pamoja na umri na aina ya kosa la jinai, hasa pale ambapo kosa hilo ni kuhusu ukatili wa ngono, ukatili wa kijinsia na ukatili dhidi ya watoto.

¹² Kwa mujibu wa kifungu cha 26 cha Mkataba, Mahakama haina mamlaka juu ya mtu yeyote ambaye alikuwa na umri wa chini ya miaka kumi na nane wakati kosa la jinai linalodaiwa lilifanyika.

¹³ Angalia, kwa mfano, kanuni 17(3), 19(f), 66(2), 86, 88(1), 89(3) na 112(4) za Kanuni.

¹⁴ [Report on Prosecutorial Strategy](#) (Ripoti juu ya Mkakati wa Kuendesha mashtaka) (ICC-OTP 2006), uk. 7; [Prosecutorial Strategy: 2009-2012](#) (Mkakati wa Kuendesha mashtaka: 2009-2012) (ICC-OTP 2010), uk. 8, 14, 16-18.

¹⁵ *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Lubanga*, "Hukumu kwa mujibu wa kifungu cha 74 cha Mkataba",

7. Katika Mpango Mkakati 2012-2015, Ofisi iliinua suala hili na kuliweka katika malengo sita ya kimkakati, huku ikiahidi “kuwa makini kuhusu makosa ya jinai ya kingono na kijinsia na makosa ya jinai dhidi ya watoto”.¹⁶ Ahadi hii ilitibitishwa katika Mpango Mkakati 2016-2018, ambao ulikuwa na malengo mengi ikiwemo “kuendelea kuingiza mtazamo wa kijinsia katika maeneo yote ya kazi ya Ofisi na kuwa makini kuhusu makosa ya jinai ya kingono na kijinsia na makosa ya jinai dhidi ya watoto na yanayoathiri watoto, kulingana na sera za Ofisi.”¹⁷
8. Sera hii inaenda sambamba na Mpango Mkakati na itachangia katika kufikia malengo ya kimkakati. Inatilia mkazo makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto zinazofanywa wakati wa vita na katika mazingira mengine yaliyo chini ya mamlaka ya Mahakama.
9. Sera hii ina malengo yafuatayo:
 - Kuthibitisha ahadi ya Ofisi ya kuwa makini kuhusu makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto;
 - Kutoa ufafanuzi na mwelekeo kwa wafanyakazi katika fasiri na matumizi ya Mkataba na Kanuni, katika hatua zote za kazi ya Ofisi, ili kushughulikia kwa ufanisi makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto;
 - Kuhakikisha kwamba uhusiano kati ya wafanyakazi na watoto unafanyika kwa makini na heshima inayofaa kwa maslahi yao na haki zao chini ya sheria za kimataifa;¹⁸
 - Kukuza na kuendeleza utamaduni wa utendaji bora kuhusu kutetea haki za watoto, ikiwa ndani ya Ofisi au kwa ujumla; na

[ICC-01/04-01/06-2842](#), 14 Machi 2012 (“Hukumu ya *Lubanga*”).

¹⁶ [Mpango Mkakati, Juni 2012-2015](#) (ICC-OTP 2013), uk. 27.

¹⁷ [Mpango Mkakati 2016-2018](#) (ICC-OTP 2015), uk. 19.

¹⁸ Sura 2, Sehemu 3 ya [Kanuni za Maadili za Ofisi ya Mwendesha Mashtaka](#).

- Kuchangia, kwa njia ya utekelezaji wa Sera hii, maendeleo endelevu ya sheria za kimataifa kuhusu makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto.
10. Ofisi huchapisha sera zake kwa maslahi ya kukuza uwazi, ufafanuzi na uhakika katika utekelezaji wa mfumo wa kisheria. Uchapishaji, usambazaji na utekelezaji wa Sera hii huweza kuimarisha ushirikiano na kusaidiana miongoni mwa watendaji (kwa mfano, Nchi, ikiwa ni pamoja na mamlaka ya kitaifa ya kutekeleza sheria na mamlaka ya kisheria, taasisi za kimataifa, mameneja wa migogoro na wapatanishi, mashirika yasiyo ya kiserikali na vikundi vya utetezi) kuhusu masuala yanayowahusu watoto. Sera hii hukuza heshima ya haki za watoto, na hutafuta kuimarisha uwajibikaji kwa, na kuzuia, makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto.
 11. Misingi ya Sera hii ni Mkataba, Kanuni, Taratibu za Mahakama na Taratibu za Ofisi, na inaenda sambamba na nyaraka nyingine za sera. Pale ambapo inafaa, inayo pia misingi katika mikataba husika ya kimataifa, hasa mkataba kuhusu haki za watoto (CRC) na kanuni na vifungu vya sheria za kimataifa.¹⁹

¹⁹ Angalia kifungu cha 21(1)(b) cha Mkataba. Zaidi ya vyombo vinavyotajwa kwenye maelezo ya chini 8, mikataba ya kimataifa inayotumiwa ni pamoja na, lakini sio peke yake: 1990 [African Charter on the Rights and Welfare of the Child](#) (Mkataba wa Afrika wa Haki na Ustawi wa Mtoto wa 1990) (“ACRWC”); 1996 [European Convention on the Exercise of Children’s Rights](#) (Mkataba wa Ulaya juu ya Matumizi ya Haki za Watoto wa 1996) (“ECECR”); 1999 [Convention No. 182 concerning the Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour](#) (Mkataba Na. 182 kuhusu Kupigwa marufuku na Hatua ya Haraka ya Kukomesha Aina Mbaya Zaidi za Ajira ya Watoto wa 1999) (“Mkataba wa ILO Na. 182”); 2000 [Optional Protocols to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict](#) (Itifaki ya Hiari ya Mkataba wa Haki za Mtoto juu ya ushiriki wa watoto katika vita ya 2000) (“CRC-OPAC”) and [on the sale of children, child prostitution and child pornography](#) (na uuzaji wa watoto, ukahaba wa watoto na picha za uchi za watoto) (“CRC-OPSC”); 1948 [Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide](#) (Mkataba wa Kuzuia na Kuadhibu Kosa la Jinai la Mauaji ya Kimbari wa 1948); 1951 [Convention relating to the Status of Refugees](#) (Mkataba kuhusu Hadhi ya Wakimbizi wa 1951); the 1956 [Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery](#) (Mkataba wa Nyongeza wa Kukomesha Utumwa, Biashara ya Watumwa, na Taasisi na Mazoea sawa na Utumwa wa 1956) (“Mkataba Dhidi ya Utumwa”); 1965 [International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination](#) (Mkataba wa Kimataifa wa Kukomesha Aina Zote za Ubaguzi wa Rangi wa 1965); 1979 [Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women](#) (Mkataba wa Kutokomeza

Sera hii pia inatumia uzoefu wa Ofisi, mbinu zake bora zilizopo, masomo ya kujifunza, na falsafa ya sheria husika, ikiwemo ya ICC na mahakama nyingine.

12. Sera hii inazingatia mbinu za kimkakati za Ofisi na inaweza kurekebishwa. Haitoi miongozo ya undani, taratibu au viwango vya operesheni, ambazo zinaongozwa na Mwongozo wa Operesheni wa Ofisi.²⁰ Sera hii peke yake haiwezi kuwa chanzo cha haki za kisheria.
13. Kwa ushirikiano wa karibu na Mshauri wake Maalumu wa Masuala ya Watoto waliyo kwenye maeneo ya vita au walioathiriwa na vita,²¹ Ofisi ilitumia mbinu ya kuhusisha kila mmoja katika kutayarisha Sera hii, kwa kuomba maoni ya wafanyakazi, ikiwemo wale waliopo kwenye maeneo ya kutendea kazi. Ofisi pia iliamua kwamba katika kutengeneza Sera hii, ilikuwa muhimu kusikiliza maoni ya watoto na ya vijana, hasa wale wenye uzoefu wa migogoro na michakato ya kisheria. Mawasiliano na watoto na vijana, ambayo yaliwezesha na washirika, yalikuwa fursa ya kusikiliza maoni yao, wasiwasi wao na mambo waliyoyapitia maishani na, kwa njia hiyo, yaliimarisha uelewa wa athari za migogoro na za kazi ya Ofisi kwa watoto.²²

Aina Zote za Ubaguzi dhidi ya Wanawake wa 1979); 1984 [Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment](#) (Mkataba dhidi ya Mateso na Vitendo vingine, au Adhabu, vya Ukatili, vya Kinyama na vya Udhalilishaji wa 1984); 2006 [International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance](#) (Mkataba wa Kimataifa kwa ajili ya Ulinzi wa Watu Wote dhidi ya Upotevu Uliopangwa wa 2006); na 2006 [Convention on the Rights of Persons with Disabilities](#) (Mkataba wa Haki za Watu Wenye Ulemavu wa 2006).

²⁰ Mwongozo wa Operesheni ni mwongozo wa operesheni wa siri wa ndani ambao unazungumzia masuala yote ya uendeshaji wa Ofisi. Taarifa mpya huongezwa mara kwa mara kwenye mwongozo huo ili kuhakikisha kwamba unaendelea kuboreshwa, kwa kuingiza ndani masomo ya kujifunza, mikakati mipya, na fursa za kuimarisha mbinu za Ofisi.

²¹ Angalia aya ya 120 ya Sera hii.

²² Mashauriano na watoto na vijana yalifanywa na, au yaliandaliwa kwa msaada wa, Roméo Dallaire Child Soldiers Initiative (Mpango wa Romeo Dallaire kwa ajili ya Watoto Wanajeshi), KidsRights Foundation (Mpango wa KidsRights) na KidsRights Youngsters, Education Above All (KidsRights Vijana, Elimu Juu ya Yote) (EAA)/Protect Education in Insecurity and Conflict (Linda Elimu katika hali ya Ukosefu wa Usalama na Vita (PEIC), na Search for Common Ground, in the Democratic Republic of the Congo, Somalia, Colombia, Sierra Leone, Qatar, the Netherlands and Canada (Kutafuta Misingi ya Pamoja, katika Serikali ya Demokrasia ya Kongo, Somalia, Colombia, Sierra Leone, Qatar, Uholanzi na

14. Aidha, mikutano miwili ilifanyika kwa ajili ya mashauriano ya wataalamu: kwenye *Dean Rusk International Law Center*, katika Shule ya Sheria ya Chuo kikuu cha *Georgia*, Marekani, na kwenye Shule ya Sheria ya Chuo Kikuu cha *Leiden*, Uholanzi. Ofisi pia iliomba na kutilia maanani mchango wa wataalamu wa nje wengine, wawakilishi wa Nchi, mashirika ya kimataifa na vyama vya kiraia.²³

II. Sera ya Ujumla

15. Ofisi huzingatia kwa makini mambo mawili ambayo ni makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na pia mawasiliano yake na watoto.
16. Ofisi huchukulia “watoto” kama watu ambao hawajatimiza umri wa miaka kumi na nane.²⁴ Msimamo huu ni sambamba na ufafanuzi unaotolewa na CRC, inaposema kwamba “mtoto” ni kila mwanadamu mwenye umri ulio chini ya miaka kumi na nane. Pia, ufafanuzi huo umeungwa mkono na kifungu cha 26 cha Mkataba ambacho kinasema kwamba Mahakama haitakuwa na mamlaka ya kisheria yoyote juu ya mtu ambaye alikuwa na umri wa miaka chini ya kumi na nane wakati alitenda jinai inayodaiwa. Zaidi,

Canada).

²³ Tarehe 22 Juni 2016, Ofisi iliweka hadharani rasimu ya Sera kwa ajili ya kupata maoni ya nje. Tarehe 11 Julai 2016, kwa msaada wa Tume la Ulaya, kikao cha kushauriana cha siku moja kilifanyika kwenye makao makuu ya Mahakama. Wawalikishi wa mashirika husika na wataalamu, ikiwa ni pamoja na wale wa mamlaka ya kitaifa, walihudhuria.

²⁴ Sheria ya haki za binadamu pia huunga mkono msimamo huu. Kwa mfano, kifungu cha 1 cha CRC kinasema kwamba: “Kwa madhumuni ya Mkataba huu, mtoto ni binadamu yeyote mwenye umri wa miaka chini ya kumi na nane, isipokuwa kama sheria inayotumiwa inakubali umri ulio chini kwa ajili ya kuwa mtu mzima.” Angalia pia kifungu cha 2 cha ACRWC, kifungu cha 1(1) cha ECECR, na kifungu cha 2 cha Mkataba wa ILO Na. 182, hapo pote maana ya “mtoto” ni mtu mwenye umri wa miaka chini ya kumi na nane kwa madhumuni ya mkataba husika. Angalia pia Inter-American Court of Human Rights, Advisory Opinion on Juridical Condition na Human Rights of the Child (Mahakama ya Nchi za Marekani ya Haki za Binadamu, Maoni ya Ushauri juu ya Hali ya Kisheria na Haki za Binadamu za Mtoto), [OC-17/2002](#), 28 Agosti 2002, aya. 38-42, ambayo imetambua kutokuwepo kwa ufafanuzi wazi katika Mkataba wa Kimarekani wa Haki za Binadamu (American Convention on Human Rights) na kwamba “ikizingatiwa kanuni za kimataifa na kigezo kilichozingatiwa na Mahakama katika kesi nyingine, ‘mtoto’ ni kila mtu ambaye hajafikisha umri wa miaka 18”.

kuhusu kosa la jinai la kuhamisha watoto kwa nguvu kama kitendo cha mauaji ya kimbari, Vipengele hulazimisha muathirika kuwa “chini ya umri wa miaka 18”. Hata hivyo, Ofisi itachukulia vijana ambao umri wao haujulikani kama “watoto” kwa madhumuni ya kuwasiliana nao tu, kama hakuna msingi unaoeleweka wa kuamini vinginevyo.²⁵

17. Ofisi inatambua kwamba jinai karibia zote chini ya Mkataba huathiri watoto kwa namna mbalimbali na kwamba mara nyingine watoto ndio wanalengwa hasa na jinai hizo. Ikizingatia ukweli huu, ili kuweza kuelewa kikamilifu madhara waliyokumbana nayo, Ofisi itajitahidi kusisitizia athari mbalimbali kwa watoto, katika hatua zote za kazi yake. Watoto wanaweza kuwa waathirika, kuhusika katika vitendo vya jinai, kushuhudia utendaji wa makosa ya jinai dhidi ya watu wengine, ikiwemo wanafamilia wao, au wanaweza kutopewa elimu au matibabu kwa sababu shule na hospitali zimeharibiwa.
18. Ofisi inatambua kwamba watoto huathiriwa kwa njia mbalimbali na jinai kufuatana na jinsia, mwelekeo wa kijinsia, au hali na utambulisho nyingine zao.²⁶
19. Makosa ya jinai yanayoathiri hasa watoto ni pamoja na yafuatayo: makosa ya jinai ya kivita ya kuandikisha watoto na kutumia watoto, kuhamisha watoto kwa nguvu kama kitendo cha mauaji ya kimbari na kuchuuza watoto kama aina ya kosa la jinai dhidi ya binadamu la utumwa au utumwa wa kingono.²⁷ Makosa mengine ya jinai yanayoathiri watoto ni pamoja na yafuatayo: mauaji, kukatwa viungo, mateso, uporaji na makosa ya jinai ya kingono na ya

²⁵ Huu ndio msimamo uliochukuliwa na Mahakama Maalumu ya Sierra Leone (SCSL). Angalia Kituo cha Masomo kuhusu Makosa ya Jinai ya Kivita, Chuo Kikuu cha California, Berkeley, [Child Witnesses at the Special Court for Sierra Leone](#) (Watoto Mashahidi katika Mahakama Maalumu ya Sierra Leone), Machi 2006, uk. 12.

²⁶ Angalia [Policy Paper on Sexual and Gender-Based Crimes](#) (Makala Sera ya Makosa ya Jinai ya Ngoni na Kijinsia) (ICC-OTP 2014), aya. 102.

²⁷ Makosa ya jinai yote ambayo yameorodheshwa kwenye aya hii yanajadiliwa kwa kina kwenye Sehemu ya III.

- kijinsia,²⁸ yanayofanywa ama dhidi ya watoto wenyewe au dhidi ya familia zao na jamii zao, na mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya.
20. Ofisi huwasiliana na watoto katika mazingira mbalimbali, hasa watoto ambao ni mashahidi na wale ambao wazazi wao au walezi wao wamekubali kutoa ushuhuda mbele ya Mahakama. Katika mawasiliano hayo, Ofisi itazingatia maslahi, haki na ustawi wa watoto ambao wataathiriwa moja kwa moja na shughuli zake.
 21. Zaidi ya hapo, Ofisi inatambua kwamba mashahidi ambao ni watu wazima walioathirika wakiwa watoto nao wanahitaji huduma maalumu na itachukua hatua mwafaka.
 22. Kwa misingi ya kauli zinazotoka kutolewa, Ofisi itatumia mbinu nyeti kuhusu watoto katika nyanja zote za kazi zake zinazohusisha watoto. Mbinu hii huchukulia mtoto kama mtu binafsi na hutambua kwamba, katika mazingira fulani, mtoto anaweza kuwa katika mazingira magumu, kuwa na uwezo au hali zote mbili. Mbinu hii nyeti kuhusu watoto huwataka wafanyakazi kutilia maanani hayo mazingira magumu na huo uwezo.²⁹ Mbinu hii ina msingi juu ya heshima ya haki za watoto na inaongozwa na kanuni za ujumla za Azimio la Haki za Mtoto la mwaka wa 1989: kutobaguliwa, maslahi ya mtoto, haki ya kuishi, maisha na maendeleo, na haki ya mtu kutoa maoni yake na maoni hayo kuzingatiwa.³⁰

²⁸ Makosa ya jinai ya kijinsia hufanywa dhidi ya wavulana na wasichana kufuatana na maumbile ya kingono yao na/au majukumu yao ya kijinsia yajengwavyo katika jamii, na siyo yajitokeze kama aina ya ukatili wa kijinsia. Angalia [Policy Paper on Sexual and Gender-Based Crimes](#) (Makala Sera ya Makosa ya Jinai ya Ngoni na Kijinsia) (ICC-OTP 2014), aya. 16.

²⁹ [UN Guidelines on Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime](#) (Miongozo ya Umoja wa Mataifa juu ya Haki katika Masuala kuhusu Watoto Waathirika na Mashahidi wa Makosa ya Jinai) (“Miongozo ya Umoja wa Mataifa”), aya. 9(d), ambapo imeandikwa: “Maana ya mbinu nyeti kuhusu watoto ni mbinu ambayo huleta usawa kati ya haki ya ulinzi wa mtoto na mahitaji na maoni ya mtoto kuzingatiwa.”

³⁰ Angalia UN Committee on the Rights of the Child (Kamati ya Umoja wa Mataifa juu ya Haki za Mtoto) (“Kamati ya Umoja wa Mataifa”), Maoni ya Ujumla Na. 5, Hatua za Ujumla za Utekelezaji wa Mkataba wa Haki za Mtoto, Umoja wa Mataifa Doc. [CRC/GC/2003/5](#), 27 Novemba 2003, aya. 12. Kanuni hizi za ujumla zinapatikana pia, hata kama zinatofautiana, katika, Miongozo ya Umoja wa Mataifa, ambayo, kwenye aya ya 8, hueleza kwamba kanuni elekezi ni: heshima, kutobaguliwa, maslahi ya mtoto na haki ya

23. Katika utekelezaji wa mamlaka yake chini ya mfumo wa kisheria, Ofisi itatumia hiyo mbinu nyeti kuhusu watoto, ikiwemo katika uchunguzi wa awali na upelelezi, kuchagua mashtaka na ushahidi, kuandaa mashahidi na kulinda usalama wao, kutoa kauli mbele ya mahakama, shughuli za ushirikiano na mahusiano ya nje, na hatua kuhusu maendeleo ya kitaasisi.
24. Ofisi inatambua haki mbalimbali za watoto chini ya sheria za kimataifa, ikiwa ni pamoja na haki ya kutobaguliwa, kuishi, maisha na maendeleo, pamoja na kuwa na kiwango cha kutosha cha maisha; utambulisho, uraia, familia au maisha ya nyumbani na faragha; kutoa maoni, dhamiri, elimu, dini, utamaduni na lugha, afya ya kiakili na ya kimwili, na ulinzi maalumu kwa ajili ya watoto wenye ulemavu. Watoto pia wana haki ya kutoteswa au kutotendewa vitendo, au kupewa adhabu, kwa namna ya kikatili, kinyama au kwa udhalilishaji; haki ya kutofanyiwa vitendo vya vurugu, kutotukanwa, kutochuzwa au kutonyanyaswa; ahueni na kuunganishwa na jamii zao.³¹ Ofisi itazingatia kwamba watoto wengi hukabiliana na changamoto katika utekelezaji wa haki zao kutokana na umri wao na hadhi yao katika jamii.
25. Watoto, kwa sababu tu ya ujana wao, hujikuta mara kwa mara katika mazingira magumu kuliko watu wengine; wakiwa na umri fulani na katika mazingira fulani, watoto hutegemea watu wengine. Licha ya mazingira magumu na utegemezi, watoto huwa na uwezo binafsi unaoendelea kukua – uwezo wa kutenda, wa kuchagua na wa kushiriki katika matendo na maamuzi yanayowaathiri. Katika hatua zote za kazi yake, Ofisi itaendelea kuzingatia uwezo endelevu wa mtoto.³²

kushirikishwa. Zaidi ya hayo, mbinu nyeti kuhusu watoto ni sawa na kanuni zinazofanuliwa mara nyingi, kama inavyofaa, kama “haki inayompendelea mtoto”. Angalia, kwa mfano, Council of Europe, [Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child-friendly justice](#) (Baraza la Ulaya, Miongozo ya Kamati ya Mawaziri wa Baraza la Ulaya juu ya Haki inaompendelea Mtoto), (“CoE Miongozo”) 2010.

³¹ Angalia vifungu vya 2, 6-11, 13, 14, 16, 19, 23-25, 27-30, 32, 34-37 na 39 vya CRC; vifungu vya 3, 5, 6-16, 18, 19, 21, 27 na 29 cha ACRWC; na kifungu cha 1 cha CRC-OPSC.

³² Angalia kifungu cha 5 cha CRC; Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 14 (2013) kuhusu haki ya mtoto ya kwamba maslahi yake yanapaswa kuzingatiwa kwanza (kif. 3, aya. 1) (“Maoni ya Ujumla Na. 14”), Umoja wa Mataifa Doc. [CRC/C/GC/14](#), 29 Mei 2013, aya. 44.

26. Chini ya kifungu cha 12 cha CRC, mtoto mwenye uwezo wa kuwa na mawazo yake binafsi ana “haki ya kutoa maoni hayo kwa uhuru kuhusu masuala yote yanayoathiri mtoto, na maoni ya mtoto yanatakiwa kupewa uzito kwa kadiri ya umri na ukomavu wa mtoto huyo”.³³ Kulingana na kanuni elekezi zake, Ofisi itawasiliana na kushirikiana na watoto kwa kadiri ya mamlaka yake, kama inavyofaa. Maoni ya mtoto ni muhimu katika mchakato wa kuchukua maamuzi na yatachukuliwa kama kipengele cha maana katika kutatua suala husika.³⁴ Mtoto na wazazi au walezi wake watapeleleza maelezo ya sababu za kutozingatia mawazo ya mtoto, kama itatokea. Mawasiliano yote na watoto, wazazi na walezi, yatafanyika kwa namna na kwa lugha vinavyoeleweka kwa kila mtu.
27. Ofisi inaelewa kwamba watoto si kundi la watu wa namna moja tu. Maslahi na wasiwasi zao hazitakuwa za aina moja kila wakati. Ugumu wa mazingira, uwezo na ujasiri wa kila mtoto utatofautiana. Kwa hio, Ofisi itazidi kutafuta fursa ya kuwa na mawasiliano na ushirikiano mwafaka na watoto na mashirika yanayoshughulikia watoto ili kushughulikia bora na hali hizi.
28. Sambamba na ahadi yake ya kutumia mbinu nyeti kuhusu watoto, katika mazingira ya mamlaka yake, Ofisi itatilia maanani maslahi ya mtoto kama suala la msingi.³⁵ Ili kufanya hivyo, itakuwa lazima kutathmini mara kwa

³³ Kifungu cha 12(1) cha CRC. Kamati ya Umoja wa Mataifa hufafanua kwamba: “Mtoto, hata hivyo, ana haki ya kutotumia haki yake. Kutoa maoni yake ni chaguo la mtoto si wajibu. Nchi wanachama zinatarajiwa kuhakikisha kwamba mtoto anapewa taarifa muhimu na ushauri kwa ajili ya kuchukua uamuzi unaoendana na maslahi yake.” Angalia Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 12 (2009): Haki ya Mtoto ya kusikilizwa, Umoja wa Mataifa Doc. [CRC/C/GC/12](#), 20 Julai 2009, aya. 16. Angalia pia Organisation for Economic Co-operation and Development (Shirika la Ushirikiano wa Kiuchumi na Maendeleo) (OECD), [Doing Better for Children, Chapter 2: Comparative Child Well-being across the OECD](#) (Kutenda Bora kwa ajili ya Watoto, Sura ya 2: Utafiti Linganishi wa Ustawi wa Watoto ndani ya OECD), 1 Septemba 2009, uk. 25, ambapo kuna maelezo yafuatayo: “Mtazamo wa haki pia hutafuta maoni ya watoto katika mchakato wa kuamua maslahi yao ni yapi na yanawezaje kupimwa.” Kuhusu wasichana, kanuni ya kushirikishwa pia inatajwa katika [Nairobi Declaration on Women’s and Girls’ Right to a Remedy and Reparation](#) (Azimio la Nairobi kuhusu Haki za Wanawake na Wasichana ya Suluhisho na Fidia) (“Azimio la Nairobi”), 21 Machi 2007, Kanuni 1(D).

³⁴ Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 12, aya. 44.

³⁵ Kifungu cha 3(1) cha CRC hulazimisha kwamba maslahi ya mtoto “yazingatiwe kwanza”. Kama

mara utendaji bora katika kulinda usalama wa mtoto wa kimwili, wa kisaikolojia, wa hisia na wa ustawi; pia Ofisi itatekeleza maamuzi yanayoathiri watoto kama watu binafsi au kwa ujumla.³⁶

29. Uchunguzi wa maslahi utahusisha mchakato wa hatua mbili. Kwanza, Ofisi itatathmini maslahi ya mtoto, baada ya kuzingatia hali maalumu ya mtoto,³⁷ maoni ya mtoto na yale ya wahusika wengine, pamoja na haki husika za mtoto.³⁸ Pili, Ofisi itaangalia kama kuna sababu nyingine ambazo zinalazimisha kusawazisha maslahi mbalimbali.
30. Wakati wa kutathmini hali maalumu ya mtoto, katika hatua ya kwanza ya uchunguzi wa maslahi, Ofisi itazingatia:
 - (i) Wasifu binafsi wa mtoto husika, ikizingatia sababu husika, kama vile umri, kiwango cha ukomavu, uzoefu, elimu, uwezo au ulemavu, hali ya afya, kuwa ndani ya kundi la watu wachache, jinsia, pamoja na mtoto kuhamishwa, kutenganishwa, kuchuuzwa, kutekwa nyara au kufanywa mtumwa wa ngono, au kuwa mzazi au mkuu wa kaya; na
 - (ii) Mazingira ya kijamii na ya kiutamaduni ya mtoto, kwa mfano, kuwepo au kutokuwepo kwa wazazi au walezi, kuishi kwenye mazingira ya kifamilia au yasiyo ya kifamilia, hali ya uhusiano kati ya mtoto na familia yake au walezi wake, na mazingira ya usalama.³⁹

ilivyoelezwa hapo awali katika aya. 22, vyombo vya mamlaka ikiwemo Kamati ya Umoja wa Mataifa vimetaja kanuni ya maslahi kama mojawapo ya kanuni nne za ujumla za CRC.

³⁶ Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 14, aya. 84, kwa mfano, inasema kwamba: “[katika] kutathmini maslahi, mtu anatakiwa kuzingatia kwamba uwezo wa mtoto utabadilika.”

³⁷ Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 14, aya. 48.

³⁸ Angalia aya 24 ya Sera hii.

³⁹ Aya ndogo hizi ni kutoka kwenye Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 14, aya. 48. Angalia pia Kamati ya Umoja wa Mataifa, Maoni ya Ujumla Na. 6: Jinsi ya kutendea Watoto Wasiosindikizwa na Waliotengana na familia zao, nje ya nchi yao ya asili, Umoja wa Mataifa Doc. [CRC/GC/2005/6](#), 1 Septemba 2005, aya. 20 (“Ili kuamua kuhusu maslahi ya mtoto, ni lazima kufanya tathmini wazi na ya kueleweka ya asili ya mtoto, ikiwa ni pamoja na uraia wake, malezi yake, kabila lake, utamaduni na lugha zake, mazingira yake magumu ya kipekee na mahitaji yake ya ulinzi.”). Angalia pia [Update of the EU guidelines on children and armed conflict](#), (Habari Mpya kuhusu Miongozo ya Umoja wa Ulaya juu ya Watoto na Vita), 16 Juni 2008, aya. 18.

31. Zaidi ya mchango wa watoto, Ofisi itaomba maoni ya wazazi na walezi, na wataalamu pia, kama itakuwa lazima, na itazingatia haki za watoto zinazotambuliwa kimataifa, kama zinatumiwa.⁴⁰ Athari za maamuzi yake kuhusu ustawi wa mtoto, pamoja na matokeo yajayo, zitazingatiwa wakati wa tathmini.
32. Tathmini ya maslahi ikiisha fanywa, kama hatua ya kwanza, Ofisi itaangalia kama kuna sababu nyingine, ikiwa ni pamoja na sababu za kisheria na za uendeshaji, ambazo zinalazimisha kusawazisha maslahi mbalimbali. Ofisi itatatua migogoro itakayojitokeza, kesi kwa kesi, na itasawazisha kwa umakini maslahi ya pande zote, ikiwa na jitihada ya kufikia maelewano mwafaka. Kama haitawezekana kufikia maelewano, Ofisi itachambua na kupima haki na maslahi ya pande zote husika. Maslahi ya mtoto yatapeleleza uzito mkubwa.⁴¹ Ikiwa hitimisho la mwisho ni kwamba kuna mambo mengine ya kuzingatiwa yenye uzito mkubwa kuliko tathmini ya awali ya maslahi,⁴² Ofisi itajitahidi kutekeleza hatua mwafaka ili kupunguza athari yoyote mbaya ambayo uamuzi wa aina hiyo unaweza kuwa nayo kwa mtoto.
33. Sambamba na ahadi yake ya kufuata mbinu nyeti kuhusu watoto, Ofisi itajitahidi kuhakikisha kwamba shughuli zake haziwadhuru watoto ambao itahusiana nao, hasa waathiriwa na mashahidi.⁴³

⁴⁰ Kuhusu hali ambapo mtoto anaonekana kutokuwa na mzazi au mlezi, angalia aya ya 67.

⁴¹ Angalia Maoni ya Ujumla Na. 14, aya. 39.

⁴² Ofisi ya Kamishna Mkuu wa Shirika la Umoja wa Mataifa la Kuhudumia Wakimbizi (UNHCR) Miongozo kuhusu namna ya Kuamua Maslahi ya Mtoto ("Miongozo ya UNHCR"), Mei 2008, uk. 76, kwa mfano, inasema: "Mara nyingine, maslahi ya mtoto huweza kupingana na maslahi ya watu wengine au makundi mengine ndani ya jamii. Kanuni ya ujumla iliyomo ndani ya CRC inasema kwamba maslahi ya mtoto yatazingatiwa kwanza. Hata hivyo, Mkataba haukatazi kuzingatiwa masuala mengine ambayo, kama yana misingi ya haki, yanaweza mara chache kuzingatiwa kabla ya kuzingatiwa maslahi."

⁴³ Kuhusu kanuni ya "Usifanye madhara yoyote", angalia, kwa mfano, [UNICEF's Humanitarian Principles](#) (Kanuni za Kiutu za UNICEF), ambayo inaeleza kwamba "mashirika ya kiutu yanatakiwa kujitahidi 'kutofanya madhara yoyote' au kupunguza madhara ambayo yanaweza kufanya bila kusudia." Angalia pia UNICEF, [Core Commitments for Children in Humanitarian Action](#) (Ahadi ya Msingi kwa Watoto katika Huduma za Kiutu), Mei 2010, aya. 1.9; Ofisi ya Umoja wa Mataifa ya Kamishna Mkuu wa Haki za Binadamu, [Manual on Human Rights Monitoring](#) (Mwongozo juu ya

34. Juhudi zitaongezeka kwa ajili ya kuhakikisha kwamba wafanyakazi wana ujuzi muhimu, maarifa na unyeti ili kutimiza kazi yao na mamlaka ya Ofisi kuhusu watoto. Kwa namna ya pekee, Ofisi itaendelea kutoa mafunzo kwa wafanyakazi kuhusu matumizi ya mbinu nyeti kuhusu watoto katika kazi yake.

III. Mfumo wa Kisheria

35. Kuzingatiwa kwa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na jinsi watoto wanavyotendewa katika mazingira ya kazi ya Ofisi, hutokea katika mfumo wa kisheria uliowekwa: kwanza, Mkataba, Vipengele vya Makosa ya Jinai na Kanuni ya Utaratibu na Ushahidi vinatumika; na pili, inapofaa, mikataba husika ya kimataifa na kanuni na vifungu vya sheria za kimataifa, ikiwa ni pamoja na kanuni imara za sheria za kimataifa kuhusu vita, vinatumika.⁴⁴ Matumizi na ufafanuzi wa sheria ziende sambamba na haki za binadamu zinazotambuliwa kimataifa, na bila tofauti mbaya kuhusu sifa kama umri na kuzaliwa.⁴⁵
36. Mkataba, Kanuni na Vipengele vina vifungu mbalimbali vinavyosisitizia umuhimu wa uchunguzi wa kina na uendeshaji wa mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto na yanayoathiri watoto, pamoja na utetezi wa haki za watoto na maslahi yao. Aidha, Ofisi huvipa nafasi maalumu vifungu vya Azimio la Haki za Mtoto na falsafa ya sheria husika.⁴⁶ Pia vyanzo mbalimbali vya sheria kuhusu uhalifu wa kimataifa, sheria ya kimataifa kuhusu misaada ya kiutu na sheria kuhusu haki za binadamu vinaweza kutajwa.⁴⁷

Ufuatiliaji wa Haki za Binadamu), Sura 2, Kanuni za Msingi Ufuatiliaji wa Haki za Binadamu, 2011, uk. 4.

⁴⁴ Kifungu cha 21(1) cha Mkataba.

⁴⁵ Kifungu cha 21(3) cha Mkataba.

⁴⁶ Zaidi ya CRC, Itifaki za Hiari zake mbili zina maana maalumu, CRC-OPAC na CRC-OPSC, pamoja na Maoni ya Jumla mengi na maandishi mengine ya Kamati ya Umoja wa Mataifa.

⁴⁷ Zaidi ya vyombo vinavyotajwa kwenye maelezo ya chini 8 na 19, Ofisi inaweza kuangalia: kazi ya Mahakama zilizoundwa na Umoja wa Mataifa, kama Mahakama ya Kimataifa ya Yugoslavia ya zamani, Mahakama ya Kimataifa ya Jinai ya Rwanda (ICTR), Mahakama Maalumu ya Sierra Leone (SCSL), na Vyumba Maalumu katika Mahakama za Kambodia (ECCC). Pia ni lazima kuangalia,

37. Kwa hivyo, Ofisi:

- Itahakikisha kwamba inaendelea kutumia na kufafanua Mkataba kufuatana na haki za binadamu zinazotambuliwa na vyanzo vya sheria vinavyofaa na ambavyo vimetajwa chini ya kifungu cha 21, ikiwa ni pamoja na vyanzo kuhusu watoto;
- Itatumia kikamilifu vifungu vya mfumo wa kisheria ili kushughulikia kwa ufanisi makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, katika hatua zote za kazi yake;
- Itachukua hatua kwa ajili ya kuelewa maana inayopewa sifa kama umri na kuzaliwa, na kiwango ambacho sifa hizo huweza kusababisha ubaguzi wa aina mbalimbali na ukosefu wa usawa wa kijamii, ama zenyewe ama zikiunganishwa na sababu nyingine kama vile kabila, uwezo au ulemavu; dini au imani; maoni ya kisiasa au maoni mengine; asili ya kitaifa, ya kikabila au ya kijamii; jinsia, mwelekeo wa jinsia au upendeleo wa kingono; au hadhi nyingine au utambulisho; na
- Itatafuta kushughulikia tofauti yoyote mbaya dhidi ya watoto kufuatana na misingi ya umri, kuzaliwa au hadhi nyingine, inayoweza kujitokeza kwa sababu ya kazi ya Mahakama.

38. Makosa ya jinai karibia yote ambayo yapo chini ya mamlaka ya Mahakama huwaathiri watoto. Mojawapo ya vifungu vya Mkataba hutaja watoto waziwazi. Pia kuna makosa ya jinai ambayo huathiri hasa watoto au ambayo huathiri watoto kuliko watu wengine; baadhi ya makosa hayo yanatajwa hapa chini.⁴⁸

inapofaa, kazi ya mifumo ya haki za binadamu kama vile mifumo ya Afrika, Marekani na Ulaya; mashirika ya kimataifa ya haki za binadamu yaliyoundwa kutokana na mikataba; na mashirika ya Umoja wa Mataifa yanayoendesha shughuli zao chini ya uangalizi wa vitengo vya Umoja wa Mataifa vinavyoshughulikia masuala ya watoto na vita na ulinzi wa watoto.

⁴⁸ Makosa ya jinai mengi kati ya haya huingiliana na “aina sita za ukiukwaji mkubwa” dhidi ya watoto wakati wa vita, zilizotambuliwa na Umoja wa Mataifa: mauaji na ukeketaji wa watoto; kuandikisha na kutumia watoto kama askari; ukatili wa kingono dhidi ya watoto; mashambulizi dhidi ya shule na

(a) *Kuingiza kwa nguvu, kuandikisha na kutumia kikamilifu kwenye uhasama watoto wenye umri wa chini ya miaka kumi na tano*

39. Mkataba ni chombo cha kwanza cha sheria ya kimataifa kuhusu makosa ya jinai ambacho hufanya kitendo cha kuandikisha au kutumia watoto katika vita vya kimataifa au visivyo vya kimataifa kuwa kosa la jinai.⁴⁹ Mkataba unatambua ukweli kwamba kuna watoto ndani ya vikosi vya kijeshi vya nchi fulani au ndani ya vikundi visivyo vya kiserikali.⁵⁰
40. Mkataba umependekeza umri fulani – miaka kumi na tano – ambapo chini yake ni marufuku kuandikisha. Hiki ni kipengele cha kosa la jinai ya kivita la kuandikisha na kutumia watoto ambalo lipo chini ya mamlaka ya Mahakama.⁵¹

hospitali; kukataza misaada ya kiutu kwa watoto; na utekaji nyara wa watoto. Angalia Ofisi ya Mwakilishi Maalumu wa Katibu Mkuu wa Masuala ya Watoto na Vita, [Working Paper No. 1, The Six Grave Violations Against Children during Armed Conflict: The Legal Foundation](#), (Makala ya Kazi Na. 1, Aina Sita za Ukiukwaji Mkubwa Dhidi ya Watoto wakati wa Vita: Msingi Wa Kisheria) Oktoba 2009 (Marekebisho Novemba 2013).

⁴⁹ Kwa kutumia maneno yaliyobadilishwa kidogo, makosa haya ya jinai yanatajwa katika kifungu cha 8(2)(b)(xxvi), kuhusu vita vya kimataifa, na kifungu cha 8(2)(e)(vii), kuhusu vita visivyo vya kimataifa. Angalia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, “Hukumu kuhusu Rufaa ya Bwana Thomas Lubanga Dyilo dhidi ya kutiwa hatiani” (“*Lubanga Hukumu ya Rufaa kuhusu Kutiwa Hatiani*”), [ICC-01/04-01/06-3121-Red](#), 1 Disemba 2014, aya. 276.

⁵⁰ Angalia, kwa mfano, “*Impact of Armed Conflict on Children*”, Utafiti uliofanywa na Graça Machel, mtaalamu aliyeajiriwa na Katibu Mkuu wa Umoja wa Mataifa, Umoja wa Mataifa Doc. [A/51/306](#), 26 Agosti 1996.

⁵¹ Angalia kifungu cha 8(2)(b)(xxvi) na kifungu cha 8(2)(e)(vii) vya Mkataba. Kuandikisha au kutumia watoto wenye umri wa miaka chini ya kumi na tano pia ni marufuku chini ya sheria ya kimataifa ya kiutu na mikataba ya kimataifa juu ya haki za binadamu, ikiwa ni pamoja na kifungu cha 77(2) cha API, kifungu cha 4(3)(c) cha APII na kifungu cha 38(2)-(3) cha CRC. Kitendo hicho kimekubaliwa kama kosa la jinai chini ya sheria za kimataifa za kimila na ni chanzo cha uwajibikaji wa mtu binafsi kwa mujibu wa sheria ya jinai. Angalia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Norman*, “Uamuzi juu ya Ombi la Awali lenye msingi wa Kutokuwa na Mamlaka (Kuandikisha Watoto)”, [SCSL-04-14-AR72\(E\)](#), 31 Mei 2004, aya. 51. Mikataba ya hivi karibuni imeongeza muda wa marufuku dhidi ya kuandikisha na kutumia watoto mpaka umri wa miaka kumi na nane. Angalia kifungu cha 22 cha ACRWC; kifungu cha 1-3 cha Mkataba wa ILO Na. 182; na vifungu vya 1, 2, na 4 vya CRC-OPAC.

41. Maana ya “Kuandikisha” ni “kuweka kwenye orodha ya kikosi cha jeshi”, wakati “Kuingiza kwa nguvu” ina maana ya “kuandikisha kwa nguvu”, kwa mfano kwa njia ya utekaji nyara.⁵² Kipengele cha kulazimishwa ambacho ni muhimu kwa ajili ya uwepo wa kosa la jinai la kuweka kwenye orodha kwa nguvu kinaweza kubainishwa kwa kuonyesha kwamba mtoto alijiunga na jeshi au kundi lenye silaha kwa sababu ya, *inter alia*, wajibu wa kisheria, nguvu za kikatili, tishio la kutumia nguvu au shinikizo la kisaikolojia ambalo ni kama matumizi ya nguvu.⁵³
42. Kuhusu maana ya “kutumia ... kushiriki kikamilifu katika uhasama”, kila kitendo kinatakiwa kuzingatiwa kwa msingi wa kesi kwa kesi, na ni lazima kuchambua uhusiano kati ya kitendo ambapo mtoto ametumiwa na mapiganano yanayofanywa na jeshi au kundi la mtuhumiwa.⁵⁴
43. Watoto waliyo ndani ya jeshi au kundi lenye silaha wanaweza kufanya kazi mbalimbali ikiwa ni pamoja na kuwa mpiganaji, mtumwa wa ngono, mpishi, mbeba mizigo, mpelelezi au skauti. Watoto hustahimili mambo hayo kwa namna tofauti kulingana na jinsia yao au mwelekeo wa kijinsia. Ofisi inatambua kwamba mojawapo ya vitendo, kama vile kazi za ndani, haviwezi kuangaliwa kama “kutumia ... kushiriki kikamilifu katika uhasama” kwa maana ya Mkataba.⁵⁵ Katika kesi hiyo, Ofisi itatafuta jinsi ya kutoa mashtaka

⁵² *Hukumu ya Lubanga*, aya. 608. Mahakama Maalumu ya Sierra Leone (SCSL) iliamua kwamba utekaji nyara ni aina mbaya sana ya kuingiza mtu kwa nguvu katika jeshi. *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Brima et al.* (kesi AFRC), “Hukumu”, [SCSL-04-16-T](#), 20 Juni 2007, aya. 1276.

⁵³ *Lubanga Hukumu ya Rufaa kuhusu Kutiwa Hatiani*, aya. 278.

⁵⁴ *Lubanga Hukumu ya Rufaa kuhusu Kutiwa Hatiani*, aya. 5 na 335. Mahakama ya Rufaa ilitaja kwa namna ya pekee maoni ya Shirika la Kimataifa la Msalaba Mwekundu (ICRC) na kazi ya maandalizi ya Mkataba. Angalia Y. Sandoz et al., *Commentary on the Additional Protocols of 8 Juni 1977 to the Geneva Conventions of 12 Agosti 1949* (ICRC, 1987), page 901, aya. 3187 (Ufafanuzi juu ya Itifaki ya ziada ya 8 Juni 1977 ya Mikataba ya Geneva ya 12 Agosti 1949 (ICRC, 1987), ukurasa 901, aya. 3187), na 1998 [Report of the Preparatory Committee on the Establishment of an International Criminal Court: Addendum](#), uk. 21, maelezo ya chini 12 (Ripoti ya Kamati ya Maandalizi ya Kuanzishwa kwa Mahakama ya Kimataifa ya 1998: Nyongeza, uk. 21, maelezo ya chini 12). Ilifafanua pia kwamba sentensi “kushiriki kikamilifu katika uhasama” chini ya Mkataba inatakiwa kutofautishwa na dhana ya kushiriki kikamilifu/ moja kwa moja katika mazingira ya kanuni ya kutofautisha kati ya wapiganaji na raia, kama inavyoelezwa, kwa namna ya pekee, katika Kifungu Jumla cha 3 cha Mikataba ya Geneva. Angalia aya. 323-328.

⁵⁵ Chumba cha Rufaa kilisema kwamba dhana ya “kutumia kwa ajili ya kushiriki kikamilifu katika uhasama” kwa maana ya Mkataba inaweza kuhusisha kushiriki kikamilifu katika kazi za kijeshi

dhidi ya vitendo hivyo kwa kufuatana na vifungu vingine vya Mkataba, kwa mfano, makatazo dhidi ya utumwa, pale ambapo itawezekana.

(b) *Kuhamisha watoto kwa nguvu na kuzuia uzazi*

44. Kifungu cha 6(e) cha Mkataba hupiga marufuku uhamishaji wa watoto kwa nguvu kutoka kundi la kitaifa, la kikabila, la kimbari au la kidini kuenda kundi lingine. Uhamishaji huo unaweza kufanywa kwa nguvu au kwa tishio la nguvu au kwa kulazimishwa, kama vile tishio la kutumia vurugu, shinikizo, kifungo, unyanyasaji wa kisaikolojia au matumizi mabaya ya madaraka au kuchukua faida ya mazingira ya utumiaji wa nguvu.⁵⁶
45. Kifungu cha 6(d) cha Mkataba hupiga marufuku hatua za kulazimishwa zenye lengo la kuzuia uzazi, kitendo ambacho kinaweza kufanywa kwa matendo lakini pia kwa kutumia vitishio au kiwewe ya akili.⁵⁷
46. Ikiwa kitendo kimoja au kingine kinafanyika kwa nia ya kuharibu kundi lote au sehemu ya kundi la kitaifa, la kikabila, la kimbari au la kidini, kitendo hicho kinaweza kuwa mojawapo ya vitendo vya mauaji ya kimbari.

(c) *Kuchuuza watoto kama aina ya utumwa*

47. Kifungu cha 7 cha Mkataba hufafanua vitendo fulani kama makosa ya jinai

zinazohusiana na mapigano kama vile kuwa skauti, kupeleleza, kufanya hujuma na kutumia watoto kama chambo, ofisiboi au kwenye vituo vya ukaguzi vya kijeshi, au katika kazi ya usaidizi wa moja kwa moja kama vile kubeba vifaa kwenye mstari wa mbele au kufanya kazi kwenye mstari wa mbele kwenyewe. *Lubanga* Hukumu ya Rufaa kuhusu Kutiwa Hatiani, aya. 334.

⁵⁶ Angalia maelezo ya chini 5 katika Vipengele, kuhusu Kipengele cha 1 cha kosa la jinai la mauaji ya kimbari la uhamishaji wa watoto kwa nguvu.

⁵⁷ Angalia ICTR, *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Jean-Paul Akayesu*, "Hukumu", [ICTR-96-4-T](#), 2 Septemba 1998, aya. 508-09, ambayo inasema kwamba: "hatua zenye lengo la kuzuia watoto kuzaliwa katika kundi zinaweza kuwa za kimwili, lakini zinaweza pia kuwa za kiakili", na kuongeza kwamba "kuhusu uhamishaji wa watoto kwa nguvu kwenye kundi moja kutoka kundi lingine, maoni ya Chumba ni kwamba, kama ilivyo katika kesi ya hatua zenye malengo ya kuzuia watoto kuzaliwa, lengo si kuwezesha kitendo cha uhamishaji wa watoto kwa nguvu moja kwa moja tu, ila pia ni kuwezesha vitendo vya vitisho au kiwewe ambavyo vinaweza kusababisha uhamishaji wa watoto kwa nguvu kutoka kundi moja kuenda kundi lingine".

dhidi ya binadamu ikiwa “vimefanywa kama sehemu ya mashambulizi ya ujumla au yanayofuata utaratibu dhidi ya raia yeyote, ikiwa mashambulizi hayo yanafahamika”.

48. Watoto wanazungumziwa waziwazi katika kifungu cha 7(2)(c) ambacho kinatoa ufafanuzi wa kosa la jinai dhidi ya binadamu la utumwa linalozungumziwa chini ya kifungu cha 7(1)(c) kama: “utumizi wa madaraka, kwa namna moja au nyingine, yenye uhusiano na haki miliki juu ya mtu, pamoja na kutumia madaraka hayo katika kuchuuza watu, hasa wanawake na watoto”.⁵⁸ Kama inavyotambuliwa katika Vipengele, kifungu cha 7(1)(c) kinaweza kutumiwa katika mazingira ambapo watoto wanafanya kazi za kulazimishwa na kuwekwa kwenye hali ya utumishi.⁵⁹

(d) Mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya

49. Mojawapo ya makosa ya jinai ya kivita ambayo yanawaathiri watoto kuliko watu wengine ni mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya, kama inavyotajwa chini ya vifungu vya 8(2)(b)(ix) na 8(2)(e)(iv) vya Mkataba,

⁵⁸ Ufafanuzi huu umerudiwa katika Vipengele, ambapo pameandikwa, katika maelezo ya chini 11 ya sheria hii: “Inaeleweka pia kwamba mwenendo unaoelezwa katika kipengele hiki ni pamoja na kuchuuza watu, hasa wanawake na watoto.” Maelezo haya ya chini yanataja Mkataba Dhidi ya Utumwa wa 1956. Kifungu cha 1(d) cha mkataba huo kinatoa wito wa kukomesha, *inter alia*, “taasisi yoyote au tabia ambapo mtoto au kijana mwenye umri wa miaka chini ya 18, anapelekwa aidha na wazazi wake wote wawili au mzazi mmoja au mlezi wake kwa mtu mwingine, iwe kwa malipo au la, kwa madhumuni ya unyonyaji wa mtoto au kijana au kwa ajili ya kufanya kazi.” Mikataba mingine inayoweza kusaidia katika kutafsiri sehemu hii ya kifungu cha 7 cha Mkataba ni pamoja na 2000 [Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime](#) (Itifaki ya Kuzuia, Kukandamiza na Kuadhibu Kuchuuza kwa Watu, Hasa Wanawake na Watoto, Nyongeza kwa Mkataba wa Umoja wa Mataifa dhidi ya Mashirika ya Kimataifa ya Uhalifu ulioandaliwa ya 2000) na 2000 CRC-OPSC.

⁵⁹ Mojawapo ya vifungu vinavyohusiana na kifungu cha 7(1)(c) chini ya Vifungu ni: “Mhalifu alitumia mojawapo ya, au madaraka yote yanayoambatana na haki miliki juu ya mtu mmoja au watu wengi, kama vile kununua, kuuza, kukopesha au kubadilishana mtu huyo au watu hao, au kuwalazimisha kunyimwa haki ya uhuru.” Maelezo ya chini 11 ya kipengele hiki yanafafanua katika sehemu husika: “Ni wazi kwamba hali hio ya kunyimwa uhuru inaweza, katika baadhi ya mazingira, ni pamoja na kazi ya kulazimishwa au vinginevyo kudunisha mtu kwa kumweka katika hali ya utumishi kama inavyoelezwa katika Mkataba wa Nyongeza kuhusu Kukomesha Utumwa, Biashara ya Watumwa na Taasisi na Mazoea sawa na Utumwa, wa 1956.”

yanapofanyika katika mazingira ya vita. Mashambulizi ya aina hiyo huchangia kwa kuongeza idadi ya athari juu ya maisha ya watoto na huwanyima haki ya msingi ya maisha, haki ya kunusurika na haki ya maendeleo.⁶⁰

(e) *Mateso na makosa ya jinai yanayohusiana nayo*

50. Chini ya kifungu cha 7(1)(f), kifungu cha 8(2)(a)(ii) na kifungu cha 8(2)(c)(i) vya Mkataba, mateso ni kosa la jinai dhidi ya binadamu au kosa la jinai ya vita iwe katika vita vya kimataifa au vita visivyo vya kimataifa.⁶¹ Mkataba pia unapiga marufuku makosa mengine ya jinai yanayofanana na hayo, kwa mfano, vitendo vingine vya kinyama kama kosa la jinai dhidi ya binadamu (kifungu cha 7(1)(k)),⁶² na unyama (kifungu cha 8(2)(a)(ii)),⁶³ ukatili (kifungu cha 8(2)(c)(i))⁶⁴ na kusababisha mateso makubwa kwa makusudi (kifungu cha 8(2)(a)(iii))⁶⁵ kama makosa ya jinai ya kivita. Ofisi inatambua kwamba,

⁶⁰ Ni wazi kwamba mashambulizi kama hayo ni marufuku chini ya sheria ya kimataifa ya kiutu. Angalia vifungu vya 27 na 56 vya [Principles Respecting the Laws and Customs of War on Land, annexed to The Hague Convention of 18 October 1907 Respecting the Laws and Customs of War on Land \(Convention No. IV\)](#) (Kanuni kuhusu Sheria na Utamaduni wa Vita juu ya Ardhi, kiambatanisho kwa Mkataba wa Hague wa tarehe 18 Oktoba 1907 kuhusu Sheria na Utamaduni wa Vita juu ya Ardhi (Mkataba Na. IV) ("Kanuni za Hague"). Angalia pia Ofisi ya Msimamizi Maalumu wa Katibu Mkuu kwa Masuala ya Watoto na Vita, [Guidance Note on Attacks against schools and hospitals](#), 2014 (Maandishi ya Mwongozo juu ya Mashambulizi dhidi Shule na Hospitali, 2014).

⁶¹ Kifungu cha 7(2)(e) kinasema: Maana ya "'mateso' ni kusababisha kwa hiari maumivu makali au mateso, aidha ya kimwili au ya kiakili, kwa mtu ambaye yupo chini ya ulinzi au chini ya udhibiti wa mshitakiwa; lakini mateso hayawezi kuwa maumivu au mateso yanayosababishwa na adhabu halali au yanayoambatana au yanayotokana na adhabu hiyo." Vipengele vya kosa la jinai ya vita ya mateso chini ya kifungu cha 8(2)(a)(ii) na 8(2)(c)(i) hutoa sharti nyingine kwamba maumivu au mateso yanatakiwa kufanywa "kwa madhumuni kama yafuatayo: kumfanya mtu atoe habari au akiri kosa, adhabu, vitisho au kutumia nguvu au sababu yoyote yenye misingi ya ubaguzi wa aina yoyote". Angalia pia kifungu cha 37(a) cha CRC.

⁶² Angalia Vipengele kuhusu kosa la jinai dhidi ya binadamu la vitendo vingine vya kinyama, ambalo linahitaji kusababisha "mateso au majeraha makubwa kwa mwili au kwa afya ya kimwili au ya kiakili".

⁶³ Angalia Vipengele kuhusu kosa la jinai ya vita la vitendo vya kinyama, ambalo linahitaji kusababisha "maumivu au mateso makubwa ya kimwili au ya kiakili".

⁶⁴ Angalia Vipengele kuhusu kosa la jinai ya vita la vitendo vya kikatili ambalo linahitaji kusababisha "maumivu au mateso makubwa ya kimwili au ya kiakili".

⁶⁵ Angalia Vipengele kuhusu kosa la jinai ya vita la kusababisha kwa hiari mateso makubwa, ambalo linahitaji kusababisha "mateso makubwa, au majeraha makubwa kwa mwili au kwa afya ya kiakili na

kutokana na ukomavu wao wa kimwili na kihisia pamoja na mahitaji yao maalumu, vitendo wanavyotendewa, kama mateso na makosa ya jinai yanayohusu watoto, vinaweza kuumiza na kutesa watoto kuliko watu wazima. Ofisi itazingatia jambo hili wakati wa kuamua kama kitendo fulani dhidi ya watoto kinaweza kuwa kosa la jinai kwa mujibu wa Mkataba.⁶⁶

(f) *Utesaji*

51. Kifungu cha 7(1)(h) cha Mkataba pia hufanya kuwa kosa la jinai kitendo cha “utesaji dhidi ya kundi au jumua inayotambulika” kwa misingi maalumu mbalimbali na “misingi mingine ambayo imetambuliwa duniani kote kama isiyoruhusiwa chini ya sheria za kimataifa”. Ni maoni ya Ofisi kwamba, kwa mujibu wa kifungu cha 21(3), vitendo vinavyolenga watoto kwa misingi ya umri na mazingira ya kuzaliwa, vinaweza kuwekwa kwenye hati ya mashtaka kama utesaji “kwa misingi mingine”. Ofisi pia inatambua kwamba watoto wanaweza kuteswa kwa misingi inayopishana, kama vile kabila, dini na jinsia.

(g) *Makosa ya jinai ya kingono na kijinsia*

52. Chini ya vifungu vya 7(1)(g) pamoja na 8(2)(b)(xxii) na 8(2)(e)(vi) vya Mkataba, ubakaji, utumwa wa kingono, ukahaba wa kulazimishwa, mimba ya kulazimishwa, kulazimisha kutozaa na vitendo vya aina nyingine vya unyanyasaji wa jinsia, vinaweza kuchukuliwa kama makosa ya jinai dhidi ya binadamu au makosa ya jinai ya kivita ama ya vita ya kimataifa au ya vita isiyo ya kimataifa.⁶⁷ Katika Vipengele, kuhusu utumwa wa kingono, maneno

ya kimwili”.

⁶⁶ Ripoti ya Katibu Maalumu juu ya mateso na ukatili mwingine, unyama au vitendo vya, au adhabu ya udhalilishaji, Juan E. Méndez, Umoja wa Mataifa Doc. [A/HRC/28/68](#), 5 Machi 2015, aya. 33.

⁶⁷ Aina nyingine ya makosa ya jinai ya kingono na ya kijinsia ambayo Ofisi inaweza kufungulia mashtaka ni ndoa ya kulazimisha kama “kitendo kingine cha kinyama”, kosa la jinai dhidi ya binadamu chini ya kifungu cha 7(1)(k). Angalia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Dominic Ongwen*, “Uamuzi kuhusu Uthibitisho wa Mashtaka dhidi ya Dominic Ongwen”, [ICC-02/04-01/15-422-Red](#), 23 Machi 2016, aya. 87-95; SCSL, *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Sesay, Kallon na Gbao*, Hukumu ya Rufaa, [SCSL-04-15-A](#), 26 Oktoba 2009, aya. 735; ECCC, “Amri ya Mwisho” (Mashtaka) katika kesi 002, [D427](#), 15 Septemba 2010, aya. 1442-1443.

maalumu yanatumiwa: “kuchuuza watu, hasa wanawake na watoto”. Ofisi huzingatia kwa makini zaidi athari, madhara yaliyofanywa, na mateso ya watoto walioathiriwa na makosa haya ya jinai.⁶⁸

IV. Uchunguzi wa Awali

53. Kwa mujibu wa Mkataba na Sera yake ya Uchunguzi wa awali,⁶⁹ Ofisi hufanya uchunguzi wa awali wa hali zote zilizopo chini ya mamlaka ya Mahakama kwa lengo la kuangalia kama kuna msingi wa maana wa kuanzisha upelelezi.⁷⁰ Uchunguzi wa awali wa hali fulani unaweza kuanzishwa kwa uamuzi binafsi wa Mwendesha Mashtaka kwa sababu zifuatazo: (i) taarifa kuhusu makosa ya jinai yaliyopo chini ya mamlaka ya Mahakama ambazo zinatolewa na vyanzo vya kuaminika, ikiwemo watoto au wawakilishi wao; (ii) kesi iliyofikishwa kutoka Nchi Mwanachama au Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa; au (iii) tangazo la Nchi isiyo Mwanachama wa Mkataba linalokubali mamlaka ya Mahakama.⁷¹ Ofisi huchunguza kwa makini taarifa inazopokea kuhusu makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto.
54. Wakati wa uchunguzi wa awali, Ofisi huzichambua taarifa kuhusu makosa ya jinai ambayo yanaweza kuwa chini ya mamlaka yake. Kwa kufanya hivyo, Ofisi huangalia kwa ujumla mazingira ambamo makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto yalifanyika. Pia, Ofisi itatathmini kuwepo kwa taasisi na utaalamu vya wenyeji, mashirika ya kimataifa, mashirika yasiyo ya kiserikali na taasisi nyingine kama vyanzo vya habari na/ama usaidizi kwa ajili ya wahanga. Ofisi itaweza kuomba msaada wa vyombo kama hivyo ikiwa upelelezi utaanzishwa baadaye.
55. Kwa mujibu wa kifungu cha 53(1)(a)-(c) cha Mkataba Ofisi inatakiwa kuzingatia sababu tatu wakati wa kuamua kuanzisha upelelezi kuhusu hali

⁶⁸ Mbinu ya Ofisi katika masuala yanayohusiana na makosa ya jinai zimeelezwa kwa kina ndani ya [Makala Sera ya Jinai za kijinsia](#) (ICC-OTP 2014).

⁶⁹ [Makala Sera ya Uchunguzi wa Awali](#) (ICC-OTP 2013).

⁷⁰ Kifungu cha 53(1) cha Mkataba.

⁷¹ Vifungu vya 12-15 vya Mkataba na kanuni ya 25 ya [Kanuni za Ofisi](#).

- fulani: mamlaka (mamlaka juu ya muda,⁷² mamlaka juu ya mada⁷³ na mamlaka juu ya eneo ama mtu binafsi⁷⁴); kukubaliwa (kukamilishana na uzito); na maslahi ya haki.⁷⁵
56. Kwa mujibu wa kanuni kuhusu kukamilishana, Nchi huendelea kuwa na jukumu la msingi la kufanya upelelezi na kuleta mashtaka kwa makosa ya jinai yaliyo chini ya mamlaka ya Mahakama.⁷⁶ Ofisi inaweza kuendelea na kesi tu ikiwa Nchi haifanyi chochote au haina uwezo au haina nia ya kufanya upelelezi halisi au kuleta mashtaka kwa makosa ya jinai kama hayo.
57. Inapochunguza uzito wa kesi zinazoweza kuanzishwa, Ofisi hutathmini ukubwa wa makosa ya jinai, hali yake na jinsi yalivyofanyika pamoja na athari yake juu ya wahanga na jamii.⁷⁷ Kwa ujumla, Ofisi itachukulia makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto kuwa na uzito maalumu, kwa sababu ya ahadi watoto wanayopewa na Mkataba, na ukweli kwamba hutambuliwa na kulindwa kwa namna maalumu.
58. Kupitia katika mateso au kuwa shahidi wa makosa makubwa ya jinai ni jambo la kutisha, na athari yake juu ya watoto ni kubwa haswa.⁷⁸ Mambo

⁷² Kwa mujibu wa kifungu cha 11(1) na (2) cha Mkataba, makosa ya jinai yanayodaiwa yanatakiwa kuwa yamefanyika baada ya Mkataba kuanza kutumika, tarehe 1 Julai 2002 au, ikiwa nchi husika imekuwa Nchi Mwanachama baada ya tarehe 1 Julai 2002, baada ya Mkataba kuanza kutumika kwa ajili ya nchi hiyo isipokuwa nchi hiyo imetoa tangazo chini ya kifungu cha 12(3).

⁷³ Chini ya kifungu cha 5 cha Mkataba, makosa ya jinai yanayodaiwa ni lazima yawe makosa ya jinai ya mauaji ya kimbari, makosa ya jinai dhidi ya binadamu au makosa ya jinai ya kivita, kama yanavyofafanuliwa katika Mkataba. Mahakama itakuwa na mamlaka juu ya kosa la jinai la uchokozi mwaka mmoja baada ya nchi ya 30 kuridhia marekebisho husika ya Mkataba ambayo yalipitishwa kwenye Mkutano wa Mapitio wa Kampala (2010), na kura nyingine ya Mkutano wa Nchi Wanachama (ASP), baada ya tarehe 1 Januari 2017: Angalia ASP [Azimio RC/Res.6](#) (28 Juni 2010) na vifungu vya 15 *bis* na 15 *ter* vya Mkataba.

⁷⁴ Kwa mujibu wa kifungu cha 12 cha Mkataba, isipokuwa kama hali imefikishwa na Baraza la Usalama la Umoja wa Mataifa, Mahakama inayo mamlaka juu ya makosa ya jinai yaliyofanywa kwenye ardhi ya Nchi Mwanachama au Nchi ambayo imekubali mamlaka ya Mahakama, au yaliyofanywa na raia wa Nchi hiyo.

⁷⁵ [Makala Sera ya Uchunguzi wa Awali](#), aya. 34-71.

⁷⁶ Utangulizi wa Mkataba, aya. 6.

⁷⁷ Kanuni ya 29(2) ya [Kanuni za Ofisi](#).

⁷⁸ Uharibifu huu hukataza kile ambacho Mahakama ya Nchi za Marekani ya Haki za Binadamu

hayo wanayoyapitia huzorotesha maendeleo ya watoto na huwakataza kufikia uwezo wao wa kweli, kama, kwa mfano, mauaji, ukeketaji, kuandikisha au kutumia mtoto, mateso, utumwa, uhamisho kwa nguvu, mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu na ya afya, uporaji na makosa ya jinai ya kijinsia yanayoathiri watoto. Pia, familia na jamii za watoto hupata madhara makubwa ambayo huendelea mpaka kwenye vizazi vijavyo. Zaidi ya hayo, athari ya kupoteza wazazi, walezi au wanafamilia wengine huwadhuru sana watoto. Ofisi itahakikisha kwamba uchunguzi wa athari za makosa ya jinai yanayodaiwa kufanywa dhidi ya watoto utaingizwa katika uchambuzi wa uzito wa kesi zenye uwezekano wa kuanzishwa.⁷⁹

59. Ikitilia maanani mazingira yote, ikiwa ni pamoja na uzito wa kosa la jinai na maslahi ya wahanga, Ofisi inatakiwa kuangalia kama kuna sababu za kutosha za kuamini kwamba upelelezi hautatumikia maslahi ya haki.⁸⁰ Kulingana na mamlaka ya Ofisi, lengo na madhumuni ya Mkataba, kuna hisia kubwa kwamba upelelezi na mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto hutumikia maslahi ya haki.⁸¹
60. Ofisi itajitahidi kuhamasisha, pale ambapo itakavyowezekana, uendeshaji wa kweli mbele ya mahakama za kitaifa wa kesi za makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto ambazo ziko chini ya mamlaka ya Mahakama.
61. Ofisi itajitahidi kushughulikia mara moja hali za vurugu zitakazoibuka, ambazo zinaweza kusababisha makosa ya jinai dhidi ya watoto na yanayowaathiri watoto. Ofisi itawasiliana mapema na Nchi na mashirika ya kimataifa na yasiyo ya kiserikali ili kuchunguza taarifa juu ya makosa ya jinai yanayodaiwa, kuhamasisha kuanzishwa kwa kesi za kweli mbele ya

imekiita “mpango wa maisha” wa mtoto. Kwa mujibu wa Mahakama, “dhana ya ‘mpango wa maisha’ ni sawa na dhana ya utimizaji binafsi, ambayo kwa upande wake ina misingi katika chaguzi ambazo mtu anazo kuhusu jinsi ya kuishi maisha yake na kufikia lengo alilojiwekea mwenyewe.” Angalia Mahakama ya Nchi za Marekani ya Haki za Binadamu, kesi ya *Loayza Tamayo vs. Peru*, [Hukumu kuhusu fidia na gharama](#), Novemba 27, 1998, Mfululizo C, Na. 42, aya. 148.

⁷⁹ [Makala Sera ya Uchunguzi wa Awali](#), aya. 65.

⁸⁰ Kifungu cha 53(1)(c) cha Mkataba. Mwendesha Mashtaka akiamua kwamba hakuna msingi wa busara wa kuendelea na upelelezi kwa sababu hizi tu, ataambia Chumba cha Utangulizi.

⁸¹ [Makala Sera ya Uchunguzi wa Awali](#), aya. 71.

mahakama za kitaifa na kuzuia makosa ya jinai yasitokee tena.

V. Upelelezi

62. Kuanzia hatua za awali za upelelezi, Ofisi itafanya uchunguzi makini wa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na itapiga hatua ya kwanza kwa kutumia mistari maalumu ya uchunguzi ili kutambua kama makosa hayo ya jinai yalifanywa katika hali ambazo zinazofanyiwa upelelezi.⁸²
63. Mara nyingi, mawasiliano ya kwanza ya moja kwa moja kati ya Ofisi na watoto yatafanyika wakati wa upelelezi. Ndani ya kazi na majukumu yao, wafanyakazi wanaohusika katika upelelezi watatumia mbinu nyeti kuhusu watoto,⁸³ na watahakikisha kwamba makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto yatachunguzwa kwa makini sana katika upelelezi.
64. Upelelezi wa uhalifu wa kimataifa unazo changamoto mbalimbali. Changamoto hizo ni pamoja na kuwashawishi watu kwa ajili ya kushirikiana na Ofisi, kuwalindia usalama wa kimwili, ustawi wa kisaikolojia, heshima na faragha. Ikiwa upelelezi unahusu watoto, maswala haya huwa magumu zaidi. Zoezi la uamuzi au tathmini kuhusu umri, ikiwa ni la muhimu kwa ajili ya kuonyesha kwamba kosa la jinai lilifanyika, linazo changamoto zake za kipekee. Ofisi itatafuta njia maalumu za kushughulikia maswala hayo, ikizingatia kila wakati maslahi ya mtoto.
65. Mitandao ni muhimu kwa ajili ya kufanya upelelezi kwa ufanisi. Mitandao husaidia pia kutatua changamoto zinazojitokeza wakati upelelezi unahusu watoto. Kwa kadiri iwezekanavyo, zoezi la kujenga uhusiano na watu na kujenga mitandao litapewa kipaumbele kwa ajili ya kusaidia operesheni na kazi za Ofisi. Kwa kufanya hivyo, Ofisi itazingatia taarifa ambazo itazipata katika uchunguzi wa awali kuhusu jamii za wenyeji na kuwepo kwa mashirika ya vyama vya kiraia. Ofisi pia itatathmini uwezo, taaluma na

⁸² Kanuni ya 34 ya [Kanuni za Ofisi](#).

⁸³ Mbinu hii inatajwa kwenye Sehemu II.

- uwepo wa vyombo vya wenyeji kama vyanzo vyenye uwezo wa kuwasaidia watoto, ikizingatiwa kwamba asili ya huduma za misaada zinazohitajika, na uwepo au upatikanaji wake huweza kuwa tofauti sana kati ya wavulana na wasichana na kati ya watoto wadogo na vijana. Ikiwa msaada kutoka kwa wenyeji haupatikani, Ofisi itatathmini kama ni lazima Mahakama itoe msaada unaohitajika.⁸⁴
66. Ofisi itaomba na kutilia maanani maoni ya watoto na wazazi wao au walezi wao kuhusu masuala yanayowaathiri, kama inavyofaa, katika upelelezi wake.⁸⁵ Maoni haya yatapewa uzito unaofaa, kwa kuzingatia umri, ukomavu na sifa nyingine, pamoja na mazingira binafsi ya mtoto anayehusika. Ofisi itachukua hatua za maana ili kuhakikisha kwamba watoto na wazazi au walezi wao wanapewa taarifa muhimu kwa namna na lugha ya wazi na ambayo wote wanaweza kuelewa, ili kuwawezesha kuchukua maamuzi sahihi.⁸⁶ Taarifa hizo ni pamoja na, kwa mfano, maelezo ya mchakato mzima, upatikanaji wa msaada na hatari zinazoweza kutokea, kama upeo na athari ya ufichuzi wa taarifa.
67. Ikiwa Ofisi itataka kuwasiliana na mtoto ambaye anaonekana kutokuwa na mzazi au mlezi, Ofisi itazingatia njia sahihi za kulinda maslahi ya mtoto.
68. Ofisi inatambua kwamba watoto wanaweza kutoa ushahidi wa kuaminika. Katika maamuzi yake kuhusu kuhoji mtoto au kuchukua ushuhuda wake, Ofisi inatakiwa kutilia maanani umri wa mtoto, maendeleo yake, kiwango cha ukomavu, uwezo na udhaifu wake. Katika kuchukua maamuzi, Ofisi itaangalia kama kuna uwezekano wa kupata ushahidi wa aina nyingine, kwa mfano, mashahidi ambao ni watu wazima, ushahidi kwa njia ya vitu vinavyoonekana au kwa kutumia hati na ushahidi wa kisayansi au ushahidi wa mtaalamu.
69. Ikiwa lazima kumhoji mtoto kwa ajili ya ushahidi wa kisayansi au wa

⁸⁴ Ofisi itaomba maoni ya VWS, ikiwa ni lazima.

⁸⁵ Mojawapo ya mifano ya masuala hayo ni mahali, ratiba na muda unaohitajika kwa ajili ya tathmini ya awali na mahojiano, au hali ya wakalimani na wachunguzi.

⁸⁶ Angalia [Maandishi ya Mwongozo ya Katibu Mkuu – Mbinu ya Umoja wa Mataifa kuhusu Haki kwa ajili ya Watoto](#), Septemba 2008, uk. 3.

kitaalamu, Ofisi itampa mtoto na wazazi au walezi wake maelezo kuhusu taratibu hiyo, umuhimu wake na hatari zinazoweza kutokea, kwa namna na lugha wazi na inayoweza kueleweka kwa wote. Ofisi itayapa maoni ya mtoto uzito unaofaa, kwa kuzingatia umri na ukomavu wake, na ikiwa uamuzi utachukuliwa wa kuendelea kukusanya ushahidi, Ofisi itaomba wazazi au walezi wa mtoto kutoa ridhaa ya hiari.

70. Katika mahojiano kama hayo, ikiwa ni pamoja na wakati ambapo inakuwa lazima kutathmini umri wa mtoto,⁸⁷ Ofisi itahakikisha kwamba taratibu yoyote itakayochukuliwa itafuata mbinu ambazo huingilia faragha kwa kiwango kidogo kiwezekanacho, zinazoheshimu hadhi na uadilifu wa mwili, na zinazofaa kwa jinsia na mila ya mtoto.

(a) Mawasiliano ya awali na mahojiano na watoto

71. Kwa mujibu wa ahadi yake ya kufuata mbinu nyeti kuhusu watoto, Ofisi itawasiliana na watoto kwa mara ya kwanza kwa uangalifu na ratiba maalumu. Pia, maandalizi ya tathmini ya awali⁸⁸ na mahojiano ya watoto ambao ni wahanga na mashahidi yatafanywa kwa uangalifu. Sehemu mojawapo ya maongezi ya kuandaa wafanyakazi wa hali maalumu itakuwa mwongozo kuhusu jinsi ya kuwa mwangalifu sana katika kufanya kazi na watoto wa eneo au jamii fulani.⁸⁹ Athari za vipengele hivi juu ya operesheni za viwanjani zitachunguzwa. Ikiwa inawezekana, Ofisi itawasiliana na mashirika na watu binafsi wenye taaluma husika.

⁸⁷ Kwa mfano, vifungu vya 8(2)(b)(xxvi) na 8(2)(e)(vii) vya Mkataba hutaja watoto wenye umri wa miaka chini ya kumi na tano, lakini Vipengele hueleza kwamba kifungu cha 6(e) cha Mkataba kinaweza kutumika kwa ajili ya kila mtu mwenye umri wa miaka chini ya kumi na nane. Haiwezekani kila wakati kupata rekodi sahihi au halisi ya umri wa mtoto, hasa katika nchi ambapo watoto hawasajiliwi wakati wa kuzaliwa au rekodi na hati nyingine hazihifadhiwi vizuri au zimeharibiwa. Tathmini ya umri itafanywa kwa kutumia mchanganyiko wa mbinu, ikiwa ni pamoja ukusanyaji wa kumbukumbu za shule na matibabu; kauli ya wanafamilia, viongozi wa jumua na walimu; picha au video; na mbinu za kiafya, kama inavyofaa.

⁸⁸ "Tathmini ya awali" ni tathmini ya awali ili kutambua kama mtu anaweza kuwa na taarifa muhimu na angetenda kushirikiana na Ofisi.

⁸⁹ Kituo cha Utafiti juu ya Makosa ya Jinai ya Kivita, Chuo Kikuu cha California, Berkeley, [Child Witnesses at the Special Court for Sierra Leone](#) (Watoto Mashahidi katika Mahakama Maalumu ya Sierra Leone), Machi 2006, uk. 20.

72. Kila inapowezekana na inapofaa, mawasiliano ya awali na mtoto yatawezesha na watu ambao tayari wamejenga uhusiano wa kuaminiana na mtoto huyo, ikiwemo watu wenye uzoefu wa aina hiyo.
73. Wapatanishi watatumiwa baada ya kuchunguzwa kwa umakini na ikiwa tu itaamuliwa kwamba ni muhimu kabisa. Mchango wao pekee utakuwa kazi maalumu yenye maelezo wazi na utendaji wao utafuatiliwa na kutathminiwa wakati wote, kwa mujibu wa utaratibu imara wa utendaji na Miongozo ya Uhusiano kati ya Mahakama na Wapatanishi, ambayo inatumiwa kwenye ngazi zote za Mahakama.⁹⁰ Ofisi itakapoamua kuajiri wapatanishi kwa ajili ya kutafuta watoto ambao ni mashahidi watarajiwa, itajitahidi kuchagua watu wenye uzoefu wa kufanya kazi pamoja na hao watoto ambao ni mashahidi watarajiwa.
74. Katika mawasiliano na mtoto kwa ajili ya kuendesha shughuli za upelelezi, na hasa kabla ya kuanza mahojiano, Ofisi itachukua muda na kufanya juhudi kwa ajili ya kuanzisha uhusiano wa kuaminiana na kuheshimiana, kwa kadiri itakavyowezekana, bila kuweka mtoto katika hatari isiyofaa au kuathiri maisha yake kwa namna inayozidi kipimo. Ofisi itahakikishia mtoto, hasa anayetuhumiwa kuhusika katika makosa ya jinai wakati alikuwa mtoto, kwamba hatafunguliwa mashtaka na Ofisi.⁹¹ Kwa ujumla, Ofisi haitabadilishana na mamlaka za kitaifa taarifa kuhusu tuhuma za makosa ya jinai.⁹²
75. Ofisi itajitahidi kutowahatarisha watoto, kama vile kusababisha kiwewe tena na kuleta usumbufu usiofaa ndani ya maisha yao kutokana na ushirikiano wao na Ofisi. Njia mojawapo ya kushughulikia tatizo hili ni kupunguza idadi ya mahojiana nao.
76. Mahojiano ya watoto yatarekodiwa kwa video na sauti,⁹³ isipokuwa

⁹⁰ [Miongozo ya Uhusiano kati ya Mahakama na Wapatanishi kwa ajili ya Ngazi na Vitengo vya Mahakama na Wakili anayefanya kazi na wapatanishi](#), Machi 2014.

⁹¹ Kifungu cha 26 cha Mkataba.

⁹² Angalia masharti ya kifungu cha 93(10) na kifungu cha 194.

⁹³ Kifungu cha 112(4) cha Kanuni.

mazingira ya kipekee yatahitaji vinginevyo. Inawezekana kufikiria kuingizwa kwa rekodi hizo kama ushahidi baadaye.⁹⁴ Timu itaangalia pia kama mazingira yanaonyesha “fursa ya upelelezi ya kipekee” ya kuchukua ushahidi au kauli kutoka kwa shahidi.⁹⁵

77. Ofisi inatambua umuhimu wa kuzingatia utofauti, maarifa ya wenyeji na uzoefu husika inapofanya kazi na watoto. Mahojiano yote na watoto yatafanywa na wafanyakazi wenye uzoefu katika kuhoji na kuongea na watoto, na wataomba msaada wa wataalamu wa nje kama na wakati utahitajika. Ili kujenga imani na kupunguza hisia za wasiwasi na woga, Ofisi itajitahidi kutofanya mabadiliko na kuwa na idadi ndogo ya wafanyakazi wanaoongea na mtoto.

(b) Tathmini ya kisaikolojia na kijamii

78. Watoto wote wanaotarajiwa kuwa mashahidi watafanyiwa tathmini ya kisaikolojia na kijamii, baada ya kutolewa kwa ruhusa ya lazima. Lengo la tathmini hii ni kuchunguza kama mtoto anaweza kuhojiwa bila kupata athari zisizofaa za kimwili au za kisaikolojia. Mashahidi wengine, kwa mfano wale ambao waliathirika walipokuwa watoto, wanaweza pia kutathminiwa.
79. Tathmini ya kisaikolojia na kijamii itafanywa na wanasaikolojia waliopewa mafunzo na waliothibitishwa na/au wataalamu wa magonjwa ya akili wenye uzoefu.
80. Umuzi wa kuendelea na mahojiano utachukuliwa kwa misingi ya maslahi ya mtoto, maoni ya mtoto na wazazi au walezi wake, pamoja na tathmini ya kisaikolojia na kijamii na ya usalama, na umuhimu wa ushahidi. Mtaalamu anaweza kuwepo, kama inavyotakiwa, wakati wa mahojiano yenyewe kwa ajili ya kushauri na kutia moyo mtoto na timu inayomhoji. Pia, mtu wa kusindikiza anaweza kuwepo ili kumtia moyo shahidi, kama inavyotakiwa. Watoto mashahidi watapewa taarifa ya uwezekano wa kuwa pamoja na mtu kama huyo.

⁹⁴ Kifungu cha 68 cha Kanuni.

⁹⁵ Kifungu cha 56 cha Mkataba.

(c) *Hatua za ulinzi*

81. Kifungu cha 68(1) cha Mkataba ni nguzo ya ulinzi wa waathirika na mashahidi katika muda wote wa kesi na ni sharti kwa kila chombo cha Mahakama.
82. Kutokana na tathmini za hatari za kisaikolojia na kijamii na za usalama, hatua mwafaka zitaombwa, au zitachukuliwa, kwa ajili ya kulinda usalama, ustawi wa kimwili na kisaikolojia, heshima na faragha ya watoto husika, na watu wengine ambao watakuwa hatarini kwa sababu ya kuwasiliana na Ofisi.⁹⁶ Ofisi itashirikiana na Kitengo cha Mashahidi na Waathirika ("VWS") cha Usajili, kama inavyofaa. Hatua zinazoweza kuchukuliwa na athari zake zozote kwa mtoto husika na wazazi au walezi wake zitaelezwa kwa namna na lugha wazi na inayoeleweka kwa kila mtu. Kwa kuzingatia usumbufu ambao unaweza kusababishwa kwa maisha ya watoto, hatua ya kufikisha mbele ya VWS maombi ya kuhamishwa au ya kupewa makazi mapya,⁹⁷ ndani ya Mpango wa Ulinzi wa ICC, itachukuliwa kama suluhisho la mwisho, ikiwa hatua nyingine zitawezesha ufumbuzi wa hatari itakayokuwa imetambuliwa.

VI. Mashtaka

83. Sera ya Ofisi ni kuendesha uchunguzi na mashtaka dhidi ya watuhumiwa wakubwa wa makosa ya jinai yaliyo chini mamlaka ya Mahakama.⁹⁸ Katika mazingira fulani, Ofisi itapeleleza na kuleta mashtaka dhidi ya idadi ndogo ya watuhumiwa wa kiwango cha katikati na wa kiwango cha juu ili kuwa na matarajio ya busara ya kutia hatiani watu wanaowajibika zaidi.⁹⁹ Ofisi pia itafikiria uwezekano wa kuendesha mashtaka dhidi ya watuhumiwa wa

⁹⁶ Vifungu vya 54(1)(b) na 68(1) vya Mkataba.

⁹⁷ Kuhamishwa ni hatua inayochukuliwa na VWS ya kumpeleka mtu kwenye eneo la usalama nje ya nchi ambapo anakaa, na kupewa makazi mapya ni kuhamishia mtu kwenye eneo lingine ndani ya nchi moja.

⁹⁸ [Makala Sera ya Uchunguzi wa Awali](#), aya. 103.

⁹⁹ [Mpango Mkakati 2016-2018](#), aya. 35-36. Angalia pia [Mpango Mkakati, Juni 2012-2015](#), aya. 22.

kiwango cha chini, ikiwemo wanaotuhumiwa kufanya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, ikiwa mwenendo wao ulikuwa mbaya mno na ikiwa wamejipatia umaarufu mkubwa.¹⁰⁰ Kwa mujibu wa kifungu cha 26 cha Mkataba, Ofisi haitafungulia mashtaka mtu yeyote ambaye, wakati kosa la jinai linalodaiwa lilifanyika, alikuwa, “chini ya umri wa miaka 18”.¹⁰¹

(a) *Kuchagua mashtaka*

84. Ofisi itatumia mfumo kamili wa kisheria ili kushughulikia namna mbalimbali ambazo watoto huathirika kwa sababu ya makosa ya jinai yaliyo chini ya mamlaka ya Mahakama.¹⁰² Ofisi ina nia ya kuimarisha uwajibikaji kwa makosa hayo ya jinai, hivyo ikichangia katika kuzuia makosa hayo, na pia katika maendeleo ya falsafa ya sheria kuhusu suala hili.
85. Ofisi inatambua kwamba watoto hujikuta katika mazingira ambapo inakuwa rahisi kuwaingiza kwenye jeshi au kuwahusisha kwenye jeshi au kundi lenye silaha au kutumia katika vitendo vya uhasama. Mkataba unaipa mamlaka Mahakama juu ya makosa haya ya jinai, wakati wowote mtoto ana umri chini ya miaka kumi na tano. Kila wakati ushahidi utaruhusu, Ofisi itajaribu kuongeza mashtaka kama hayo,¹⁰³ pamoja na mashtaka ya makosa mengine ya jinai yanayoathiri hasa watoto, kwa mfano, kuhamishia kwa nguvu watoto wa kundi moja kwa kundi lingine kama kitendo cha mauaji ya kimbari¹⁰⁴ na kuchuuza watoto kama aina ya utumwa au utumwa wa kingono.¹⁰⁵
86. Aidha, watoto huweza kuathirika kwa kiwango kikubwa sana na kuliko watu wengine, kwa sababu ya makosa ya jinai yaliyo chini ya mamlaka ya Mahakama, ikiwemo mauaji, ukeketaji, utesaji, utumwa, kuhamishwa kwa nguvu, mashambulizi dhidi ya majengo yanayotumiwa kwa ajili ya huduma za afya na za elimu, uporaji, uharibifu wa mali na makosa ya jinai ya kinjisia

¹⁰⁰ *Ibid.*

¹⁰¹ Kifungu cha 26 cha Mkataba.

¹⁰² Mfumo huu wa kisheria umefafanuliwa katika Sehemu III.

¹⁰³ Vifungu vya 8(2)(b)(xxvi) na 8(2)(e)(vii) vya Mkataba.

¹⁰⁴ Kifungu cha 6(e) cha Mkataba.

¹⁰⁵ Vifungu vya 7(1)(c), 7(1)(g), 8(2)(b)(xxii) na 8(2)(e)(vi).

na yanayohusiana na mwelekeo wa kijinsia. Baadhi ya makosa hayo ya jinai dhidi ya watoto yanaweza kufanywa na wanachama wa vikosi vya jeshi vyenyewe au vikundi ambamo watoto hao wamesajiliwa.¹⁰⁶

87. Elimu ni muhimu kwa maendeleo ya watoto na jamii kwa ujumla. Makosa ya jinai kama vile mashambulizi dhidi ya majengo ya elimu, kuandikisha au kutumia mtoto, au ubakaji unaosababisha mimba huwanyima watoto fursa ya kujipatia elimu.¹⁰⁷
88. Kwa ajili ya kuonyesha picha kamili ya unyanyasaji uliotendewa watoto na kuonyesha hali ya kipekee ambayo watoto waliipitia, Ofisi itachukua uamuzi kuhusu uwezekano wa kufungua mashtaka kama inavyofaa, kila ushahidi utakaporuhusu.

(b) Maongezi na watoto

89. Katika mchakato wa kuchagua mashahidi watakaotoa ushuhuda, Ofisi itazingatia sifa ambazo mtoto anaweza kuwa nazo, ikiwa ni pamoja na mazingira yake magumu, uwezo na ujasiri wake, pia na umuhimu wa ushahidi ambao mtoto anaweza kutoa. Ofisi itatilia maanani maoni kuhusu tathmini yoyote ya kisaikolojia na kijamii na tathmini ya usalama, pamoja na uwezekano wa uponyaji unaoambatana na utoaji wa ushuhuda. Ofisi inatambua kwamba baadhi ya watoto mashahidi huweza kuwa na nia ya kutoa ushahidi wa kusadia katika kesi zilizopo mbele ya mahakama na huweza kuchukulia ushuhuda kama sehemu ya mchakato wa uponyaji wao wenyewe. Ofisi itachunguza kwa umakini kama kitendo cha kuchukua

¹⁰⁶ Angalia, kwa mfano: *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Joseph Kony*, "Hati ya Kukamatwa kwa Joseph Kony iliyotolewa tarehe 8 Julai 2005 kama ilivyobadilishwa tarehe 27 Septemba 2005", [ICC-02/04-01/05-53](#), 27 Septemba 2005, aya. 5; *Hukumu ya Lubanga*, aya. 16; 32; 890-896; *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Bosco Ntaganda*, "Uamuzi kwa Mujibu wa kifungu cha 61(7)(a) na (b) cha Mkataba wa Roma kuhusu Mashtaka ya Mwendesha Mashtaka dhidi ya Bosco Ntaganda", [ICC-01/04-02/06-309](#), 9 Juni 2014, aya. 81-82; *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Charles Ghankay Taylor*, "Hukumu", [SCSL-03-01-T-1283](#), 18 Mei 2012, aya. 871-1207.

¹⁰⁷ Angalia, kwa mfano, Kanuni za Paris, Kanuni 6.26, inayosema: "Elimu hutoa fursa ya kujifunza na, inapofanikiwa, huwapa watoto ujuzi na umahiri wa kukidhi mahitaji yao, kujilinda na kujenga matumaini kwa ajili ya wakati ujao."

ushahidi kitakuwa na faida au kitadhuru mtoto. Maongezi na watoto yatafanywa na wafanyakazi wenye uzoefu kuhusu mashahidi katika mazingira magumu, ikiwemo watoto.

90. Ofisi inaahidi kuendelea kuwasiliana na watoto mashahidi kwa ajili ya kuendelea kuwapa taarifa kuhusu maendeleo ya kesi, na pia kusikiliza maoni yao na wasiwasi wao. Hatua mwafaka zitachukuliwa kwa ajili ya kuwezesha mawasiliano yao na Ofisi.

(i) *Kabla ya ushuhuda*

91. Ofisi huchukulia maandalizi ya shahidi¹⁰⁸ kuwa muhimu sana kwa ajili ya kulinda ustawi wa mashahidi. Katika kesi ya watu walio katika mazingira magumu, ikiwemo watoto mashahidi, madhumuni ya mchakato wa maandalizi ni kuwaandaa kwa ajili ya kutoa ushuhuda na kupunguza wasiwasi na hatari ya kuwa na kiwewe tena; maandalizi hayo yanaweza kuongezea mtu ujasiri wa kuzungumzia habari nyeti mahakamani. Ofisi itaunga mkono VWS na itashiriki katika mchakato huu, kama inavyofaa.
92. Ofisi itaomba idhini ya Vyumba kwa ajili ya kuendesha zoezi la maandalizi ya shahidi kabla ya kutoa ushahidi mahakamani, hasa ikiwa shahidi ni mtoto.¹⁰⁹ Zoezi la maandalizi ya shahidi huendeshwa na upande uliomwagiza kwa malengo mawili ambayo ni kumsaidia shahidi ambaye atatoa ushuhuda na kutatmini na kufafanua ushahidi wa shahidi huyo, katika jitihada ya kuwezesha mahojiano ya shahidi yenye lengo na ufanisi wakati wa kusikiliza kesi.¹¹⁰

¹⁰⁸ Kazi ya maandalizi ya mashahidi iko chini ya mamlaka ya VWS, kitengo cha Usajili, ambacho kina wajibu, kwa ushirikiano na Ofisi, wa kuchukua hatua za ulinzi, kutoa ushauri na msaada mwingine wowote unaofaa kwa mashahidi, waathirika ambao huja mbele ya Mahakama, na wengine ambao wako hatarini kwa sababu ya ushuhuda wa mashahidi hao. Katika mchakato huo, *inter alia*, VWS huruhusu shahidi kurudia ushuhuda wake ulioandikwa, rekodi na/au maandishi ya mahojiano, huwezesha mkutano wa hisani kati ya wakili husika na shahidi, na humuonyesha shahidi chumba cha mahakama na kumpa maelezo kuhusu utaratibu wa mahakamani.

¹⁰⁹ Mchakato huu utaendeshwa kwa makini kwa mujibu wa kanuni zozote ambazo Chumba kinaweza kutoa, pamoja na miongozo ya ndani ya Ofisi, ili kuhakikisha kwamba haki na uadilifu wa taratibu haviathiriki kwa namna yoyote.

¹¹⁰ *Mwendesha Mashtaka dhidi ya William Samoei Ruto na Joshua Arap Sang, Kanuni za Maandalizi ya*

(ii) *Hatua za mahakamani*

93. Ofisi itaweka kipaumbele kwenye zoezi la kuhoji watoto waathirika na mashahidi na itachukua hatua ili kuzuia unyanyasaji au vitisho mahakamani.¹¹¹
94. Ofisi inatambua kwamba zoezi la kutoa ushuhuda mahakamani huweza kusababisha usumbufu na kiwewe tena kwa baadhi ya watoto. Kwa hivyo, ili kuhakikisha ustawi wa watoto hao, na kwa ajili ya kuwapa fursa ya kutoa ushuhuda katika mazingira yasiyo ya kutisha, Ofisi, kila itakapoona kwamba ni jambo la muhimu, itaomba Chumba kuamuru hatua maalumu kwa ajili ya ushuhuda wao. Baadhi ya hatua hizi ni pamoja na kusikiliza sehemu fulani za kesi kwenye kikao cha siri (*in camera*) na kuruhusu mtoto kusindikizwa na mtu wa kumsaidia, kama vile mwanasaikolojia, mwanafamilia au mtu mwingine wa kuaminiwa; kubadilisha mazingira ya chumba cha mahakama kufaa mahitaji ya mtoto; kutoa msaada wa mahakamani, ikiwa ni pamoja na mwanasaikolojia wa VWS kufuatilia shahidi mahakamani; kubadilisha namna ya kuhoji ili kufaa mahitaji ya mtu na uwezo wake wa kufikishwa mbele ya Mahakama.¹¹² Kwa kufanya hivyo, Ofisi itashirikiana na VWS.¹¹³
95. Aidha, miongozo ya utendaji bora huonyesha kwamba ingekuwa bora kujiepusha na mawasiliano ya moja kwa moja, mapambano au maongezi kati ya mtoto mwathirika au shahidi na mtuhumiwa, isipokuwa kama mtoto ameomba iwe vinginevyo.¹¹⁴ Kwa hivyo Ofisi itaangalia kama ni lazima kuomba Mahakama iruhusu mtoto kutoa ushuhuda wake kwa njia ya video au akiwa nyuma ya skrini, au kwamba mshtakiwa asiwepo mahakamani kwa muda wote wa ushuhuda wa mtoto. Ofisi inaweza pia kuomba kwamba

Mashahidi, [ICC-01/09-01/11-524-Anx](#), 7 Februari 2013, aya. 1.

¹¹¹ Kifungu cha 88(5) cha Kanuni.

¹¹² Vifungu vya 87 na 88 vya Kanuni na kanuni ya 94 *bis* ya [Kanuni za Usajili](#).

¹¹³ Kifungu cha 43(6) na kifungu cha 68(4) vya Mkataba.

¹¹⁴ Angalia, kwa mfano, CoE *Miongozo*, uk. 31, aya. 68; Ofisi ya Umoja wa Mataifa ya Madawa ya Kulevya na Makosa ya Jinai, [Justice in Matters involving Child Victims and Witnesses of Crime: Model Law and Related Commentary](#), 2009 (Haki katika Masuala ya Watoto Waathirika na Mashahidi wa Kosa la Jinai: Sheria ya Mfano na Maoni Husika) 2009, uk. 54-57.

rekodi za video na sauti za mahojiano na watoto ziingizwe kwa mujibu wa kanuni ya 68.¹¹⁵

(iii) *Ufuatiliaji na mawasiliano baada ya ushuhuda*

96. Ofisi huendelea kuwasiliana na watoto baada ya kutoa ushuhuda ili kuwapa taarifa kila wakati kuhusu maendeleo ya kesi, ikiwa ni pamoja na amri ya mahakama kuhusu adhabu na fidia, na kusikiliza maoni yao na wasiwasi zao.
97. Wakati wa kuchambua athari ya ujumla ya ushuhuda kwa watoto mashahidi, Ofisi itatilia maanani tathmini inayofanywa na VWS baada ya kutoa ushuhuda. Ofisi itajibu masuala ya usalama au ya ustawi wa kimwili na kisaikolojia yenye uhusiano na maongezi yake na mashahidi hao.

(c) *Ushahidi*

98. Baadhi ya watoto huweza kushindwa kuelewa maana ya kula kiapo, hata kama wanaweza kuelewa vizuri maswali wanayoulizwa na kujibu kwa ukweli. Pale ambapo inafaa, Ofisi itaomba Chumba kuruhusu mtoto kutoa ushuhuda bila kula kiapo, ikiwa Chumba kitaridhika kwamba mtoto ana uwezo wa kuelezea masuala anayoyafahamu na kwamba anaelewa maana ya wajibu wa kusema ukweli.¹¹⁶
99. Ikiwa inahisi kwamba ushuhuda wa shahidi anaweza kuzua mashtaka dhidi ya shahidi huyo, Ofisi itaomba kikao cha siri ili kuleta wasiwasi huo mbele ya Chumba kabla ya ushuhuda kutolewa.¹¹⁷ Ofisi pia inaweza kuomba kwamba sehemu husika ya ushuhuda huo isikilizwe kwenye kikao cha siri.¹¹⁸ Ikiwa inafaa, Ofisi itapinga ombi lolote litakalotolewa na mamlaka ya kitaifa mbele ya Mahakama kwa ajili ya kupewa nakala ya ushuhuda huo.¹¹⁹

¹¹⁵ Vifungu vya 68(2) na 69(2) vya Mkataba, na kifungu cha 68 cha Kanuni.

¹¹⁶ Kifungu cha 66(2) cha Kanuni.

¹¹⁷ Kifungu cha 74(8) cha Kanuni.

¹¹⁸ Kifungu cha 87(3)(e) cha Kanuni.

¹¹⁹ Angalia masharti ya kifungu cha 93(10) cha Mkataba na kifungu cha 194 cha Kanuni.

100. Ofisi itafikiria uwezekano wa kutafuta ushauri wa wataalamu na ushuhuda wa kitaalamu kuhusu masuala ya watoto. Ushuhuda wa aina hio unaweza kuwa, kwa mfano: jinsi ambavyo watoto hukumbuka matukio yanayosababisha kiwewe; kiwango cha makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto; athari ya makosa ya jinai kama hayo kwa vizazi mbalimbali na tabaka mbalimbali; na athari ya kimwili, ya kisaikolojia na ya kiuchumi ambayo makosa ya jinai ya kimataifa yanaweza kuwa nayo juu yao.

(d) *Utoaji wa adhabu*

101. Katika maoni yake kuhusu utoaji wa adhabu, Ofisi itakuwa makini sana kuhusu makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na itaomba adhabu inayolingana na uzito wa makosa ya jinai dhidi ya kundi hili la wanyonge.¹²⁰
102. Wakati wa kupendekeza adhabu mwafaka, ni lazima kuzingatia vipengele kama uzito wa kosa la jinai na mazingira binafsi ya mtu aliyetiwa hatiani.¹²¹ Kwa ujumla, msimamo wa Ofisi ni kwamba makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto yanatakiwa kuchukuliwa kama makosa mazito sana kwa ajili ya utoaji wa adhabu, kwa sababu ya haki za watoto na ulinzi maalumu wanaopewa na sheria za kimataifa.¹²²

¹²⁰ Mkataba hutoa hukumu mbalimbali ambazo zinaweza kutolewa na Chumba cha Kusikiliza Kesi baada ya mtu kutiwa hatiani. Kwa mujibu wa kifungu cha 77(1) cha Mkataba, Chumba cha Kusikiliza Kesi kinaweza kutoa amri ya kumfunga mtu kwa kipindi cha miaka mpaka 30 au kutoa kifungo cha maisha, kama ni halali kutokana na uzito mkubwa wa kosa la jinai na mazingira binafsi ya mtu aliyetiwa hatiani. Adhabu ya ziada inaweza kuwa faini au kunyang'anywa mali chini ya kifungu cha 77(2).

¹²¹ Kifungu cha 78(1) cha Mkataba. Kifungu cha 145(1) na (2) pia huorodhesha sababu nyingi ambazo zinatakiwa kuzingatiwa wakati wa kuchukua uamuzi juu ya adhabu, ikiwa ni pamoja na mazingira ambayo yaweza kusababisha kutoa adhabu kubwa zaidi au ndogo zaidi. Angalia pia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, "Hukumu kuhusu Adhabu kwa mujibu wa kifungu cha 76 cha Mkataba", [ICC-01/04-01/06-2901](#), 10 Julai 2012, aya. 23, 25-26, 36; *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, Hukumu ya Rufaa ya Mwendesha Mashtaka na Bwana Thomas Lubanga Dyilo dhidi ya "Hukumu kuhusu Adhabu kwa mujibu wa kifungu cha 76 cha Mkataba", [ICC-01/04-01/06-3122](#), 1 Disemba 2014, aya. 32-34.

¹²² Katika hukumu ya adhabu ya *Katanga*, ukweli kwamba watoto kumi na tatu, ikiwa ni pamoja na

103. Ofisi itatoa ushahidi kwa ajili ya kuunga mkono maoni yake kuhusu adhabu sahihi ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, ikitilia maanani madhara yanayoonekana moja kwa moja na madhara ya kudumu yaliyofanyiwa watoto, familia zao na jamii zao. Pale ambapo inafaa, Ofisi itatoa ushahidi kuhusu athari za makosa ya jinai kama hayo, kwa mfano, kwa njia ya ushuhuda wa mwathirika au ushuhuda wa kitaalamu na kwa njia ya ushuhuda ulioandikwa.¹²³
104. Ofisi itazingatia uzito maalumu wa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto katika maamuzi yake kuhusu rufaa.

(e) *Fidia*

105. Baada ya kutia mtu hatiani, Mahakama inaweza kumuamuru mtu huyo kutoa fidia kwa wahanga wa makosa ya jinai yaliyomfanya atiwe hatiani.¹²⁴ Kwa mujibu wa Mkataba, Mwendesha Mashtaka hana jukumu lolote katika hatua hii ya kesi. Hata hivyo, Chumba kinaweza kuomba Ofisi kutoa maoni yake.¹²⁵

kumi na mmoja wenye umri wa miaka chini ya sita, walikuwa miongoni mwa wahanga wa kosa la jinai la mauaji ulilifanya kosa hilo la jinai kuwa kubwa zaidi. Angalia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Germain Katanga*, "Hukumu kuhusu Adhabu kwa mujibu wa kifungu cha 76 cha Mkataba", [ICC-01/04-01/07-3484-tENG-Corr](#), 23 Mei 2014, aya. 47.

¹²³ Angalia, kwa mfano, ushuhuda wa Dr Daryn Reincherter, mtaalamu kuhusu suala la "*longitudinal and intergenerational impact of mass sexual violence*" (athari za ukatili wa kijinsia wa umma zenye upana baina ya vizazi), kwenye kikao cha kutoa adhabu katika kesi ya *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Jean-Pierre Bemba Gombo*, [ICC-01/05-01/08-T-368-ENG](#), 16 Mei 2016, uk. 70-116.

¹²⁴ *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, "Hukumu ya Rufaa dhidi ya 'Amri inayoweka kanuni na taratibu za kutumiwa kuhusu fidia' ya tarehe 7 Agosti 2012 na Amri ya fidia ILIYOBADILISHWA (Kiambatanisho A) na viambatanisho wazi 1 na 2", [ICC-01/04-01/06-3129](#), 3 Machi 2015, aya. 211. Angalia pia kifungu cha 85(a) cha Kanuni na kanuni ya 46 ya [Kanuni za Mfuko wa Dhamana kwa Waathirika](#).

¹²⁵ *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, "Amri inayotoa ratiba kuhusu utoaji wa adhabu na fidia", [ICC-01/04-01/06-2844](#), 14 Machi 2012, aya. 8; na *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Germain Katanga*, "Amri kwa pande zinazohusika na pande zinazoshirikishwa kwenye kesi ya kufikisha maoni kuhusu utaratibu wa kutoa fidia", [ICC-01/04-01/07-3532-tENG](#), 1 Aprili 2015, aya. 10, 12 na 15. Katika kesi ya *Lubanga*, Mwendesha Mashtaka aliombwa kutoa maoni yake kuhusu rasimu ya mpango wa utekelezaji wa fidia wa Mfuko wa Dhamana kwa Waathirika. Angalia *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga*

106. Ofisi inaunga mkono utaratibu wa fidia unaompatia mtoto nafasi nyeti, ikizingatia kwamba wavulana na wasichana huwa na madhara na athari tofauti kutokana na jinai zilizofanywa na mtu aliyepatikana na hatia, pamoja na haki yao ya kuunganishwa na jamii zao.¹²⁶ Ofisi pia inaunga mkono mawasiliano na waathirika, ikiwa ni pamoja na watoto, ili kuamua aina za fidia zenye ufanisi zaidi, zinazofaa na zinazozingatia jinsia katika jamii fulani. Mbinu hii ina nia ya kukuza fidia za kimabadiliko na zinazochangia kwa maslahi za watoto.
107. Katika kutunga maoni yake, Ofisi itazingatia kwamba kutoa fidia kwa mtu binafsi, ikiwa ni pamoja na fidia zisizo za fedha kama vile kuomba msamaha, ni jambo ambalo linaweza kumwongezea mtoto hisia ya haki.¹²⁷ Wakati huo huo, fidia ya pamoja, kama vile maadhimisho au kujenga (upya) shule au majengo ya huduma za afya, ni jambo ambalo linaweza kukuza maridhiano ya jamii na kutoa manufaa makubwa kwa vikundi vya waathirika.¹²⁸

VII. Ushirikiano na Mahusiano ya Nje

108. Pamoja na kukamilishana, ushirikiano ni sehemu ya msingi ya mfumo wa Mkataba wa Roma. Kushirikiana kwa ufanisi ni jambo la muhimu kwa Ofisi na Mahakama katika utekelezaji wa mamlaka zao.
109. Ofisi itaendelea kujitahidi kuimarisha ushirikiano na uungaji mkono wa shughuli zake, hasa kuhusu watoto na kuupigia debe utaratibu unaompatia mtoto nafasi nyeti katika mfumo wa sheria za kimataifa za jinai. Ofisi itashirikiana kikamilifu na Nchi, mashirika ya kimataifa na ya kitaifa na

Dyilo, "Amri inayoweka ratiba ya kutoa maoni kuhusu rasimu ya mpango wa utekelezaji iliyotolewa na Mfuko wa Dhamana kwa Waathirika", [ICC-01/04-01/06-3179-tENG](#), 12 Novemba 2015, aya. 5-6 akiongea kuhusu amri Iliyobadilishwa kuhusu fidia, [ICC-01/04-01/06-3129-AnxA](#), 3 Machi 2015, aya. 77.

¹²⁶ Angalia Kanuni za Paris, kanuni 3.0-3.3, 4.0-4.3; Angalia pia Azimio la Nairobi.

¹²⁷ Angalia, kwa mfano, *Mwendesha Mashtaka dhidi ya Thomas Lubanga Dyilo*, "Maoni ya Mwendesha Mashtaka kuhusu kanuni za utaratibu zinazotakiwa kutumiwa katika utoaji wa fidia", [ICC-01/04-01/06-2867](#), 18 Aprili 2012, aya. 9-13.

¹²⁸ *Ibid.*, aya. 14-15.

- wadau wengine kwa ajili ya kuboresha ufanisi wa vitendo vinavyohusu makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto. Juhudi za pamoja zitafanyika ili kuhakikisha ushirikiano wa maana na Nchi, mashirika ya kimataifa na vyombo husika kwa ajili ya kutafutia msaada kazi ya Ofisi kuhusu watoto, hasa katika nchi ambapo Ofisi inaendesha shughuli zake. Hatua zitakazochukuliwa ni pamoja na kujenga mitandao.
110. Kazi ya Ofisi hutumiwa kama mfano kwa mahakama za kitaifa na kwa wahusika wote wanaoshughulikia makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto yanayofanyika katika mazingira yote, hasa wakati wa vita. Ofisi itatumia pia uzoefu wa mamlaka ya kitaifa ambayo imejenga utendaji bora katika suala hili.
 111. Mara nyingi kabla ya Mahakama kujihusisha katika hali fulani, wale wanaoingilia kati awali, kama vile mashirika ya Umoja wa Mataifa, wafanyakazi wa vikosi vya kulinda amani au wa mashirika ya kiutu, mashirika yasiyo ya kiserikali na vyombo vya habari, huchukua nafasi mahali ambapo makosa ya jinai yalifanyika, ikiwa ni pamoja na makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayowaathiri. Wengi wao huanza kukusanya vitu na nyaraka, au kutoa msaada wa haraka kwa watoto.
 112. Kwa heshima ya mamlaka na uhuru wa kila upande, Ofisi itajaribu kusaidia katika kazi za watendaji husika na kuhamasisha ushirikiano nao. Ofisi inatambua kwamba kuna masuala nyeti ambayo yanaambatana na kazi na mamlaka ya Mahakama na watendaji wengine. Hivyo, Ofisi itaendelea kuomba ushauri kuhusu namna bora ya kuwezesha na kuimarisha ushirikiano.
 113. Ofisi inatambua pia michango ambayo vyama vya kiraia, ikiwemo mashirika ya kimataifa na ya kitaifa yasiyo ya kiserikali na wasomi, hutoa katika kusaidia kazi yake. Mojawapo ya michango hiyo ni: kuwafanya watu wawe makini kuhusu makosa ya jinai yanayoathiri watoto; kuhamasisha uwajibikaji kwa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto; kufanya kampeni kwa ajili ya haki za watoto; kuleta mwanga juu ya hali ambapo haki za binadamu, ikiwa ni pamoja na haki za binadamu za watoto, zimekiukwa kwa kiwango kikubwa.

114. Katika mfumo wa mkakati wake wa mahusiano ya nje wa ujumla, Ofisi itafanya kazi pia ya kuimarisha uhusiano wake na watendaji wa ulinzi wa watoto na vyombo vingine vinavyofanya kazi katika eneo hilo la watoto. Kwa namna ya pekee, Ofisi itahamasisha heshima ya haki za watoto na itatafuta msaada kwa ajili ya kazi yake kuhusu watoto. Kulingana na kanuni ya kukamilishana vyema, na katika jitihada za kuziba pengo katika hali ya kutoadhibiwa, Ofisi itaendelea kutia moyo na kuunga mkono juhudi za kitaifa za kuwajibisha watuhumiwa wa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto. Ofisi itahamasisha kuunganishwa kwa utaratibu wa kutambua haki, mazingira magumu, uwezo na sifa za watoto, hasa katika michakato ya kimahakama.
115. Katika shughuli zake za kutoa taarifa kwa umma, Ofisi itakuza mbinu pana na makini kuhusu uhamasishaji juu ya maisha ya watoto ambao wameathiriwa na makosa ya jinai ya kimataifa. Ofisi itatumia mbinu nyeti kuhusu watoto katika shughuli zake za kutoa taarifa kwa umma, ambazo zina lengo la kuongeza ufahamu na mguso wa kazi yake. Zoezi la kuanzisha na kutumia fursa za kutoa taarifa kwa umma litapewa kipaumbele; fursa hizo ni pamoja na matukio ya Ofisi na Mahakama kwa ajili ya kuhamasisha haki na maslahi ya watoto katika mazingira ya makosa ya jinai ya kimataifa. Ofisi itachukua fursa ili kuongeza uwepo wa vyombo vya habari, kwa mfano, kwa kujadili baadhi ya masuala kuhusu Sera hii katika mahojiano.
116. Ni muhimu kwamba watoto waelewe na wapewe fursa ya kutoa maoni yao kuhusu kazi ya Ofisi na Mahakama. Usajili una wajibu wa, na huongoza mipango na utekelezaji wa, shughuli za uhamasishaji, kwa ushirikiano wa vyombo vingine vya Mahakama. Ofisi itaunga mkono Usajili na washirika wa nje katika shughuli hizo, ikiwemo wakati shughuli hizo zinawahusu watoto. Ofisi itachukua hatua kwa ajili ya kutoa taarifa kwa watoto kuhusu kazi zake, ikiwa ni pamoja na Sera hii, kwa namna ambayo watoto wanaweza kuelewa.

VIII. Maendeleo ya Kitaasisi

117. Ofisi itajitahidi kuhakikisha kwamba inao uwezo wa kitaasisi ambao ni muhimu kwa ajili ya kuendesha kwa ufanisi zaidi shughuli za uchunguzi wa awali, upelelezi na mashtaka ya makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto, na kwamba mawasiliano yake na watoto hao yanaheshimu haki zao na maslahi yao. Kwa ajili hii, Ofisi itachunguza ushirikiano na vyombo vya nje.
118. Wafanyakazi, ikiwemo wale waliopo kwenye maeneo ya kutendea kazi ambao wana uwezekano wa kukutana na watoto katika kufanya kazi yao, hufanya mafunzo maalumu kuhusu jinsi ya kukabiliana na mahitaji ya watoto kwa makini na ipasavyo. Mafunzo hayo ni pamoja na kukuza busara kuhusu masuala ya kitamaduni, kuongeza uhamasishaji kuhusu athari za kiwewe, kuimarisha mbinu za kuhoji watoto na kuwauliza maswali mahakamani.
119. Ofisi inatambua kwamba kuna haja ya kudumisha utaalamu wa ndani wenye nguvu kuhusu kufanya kazi na wavulana na wasichana, na itaendelea kutoa mafunzo mwafaka kwa wafanyakazi na pia kuajiri watu wenye sifa na uzoefu katika nyanja hii.
120. Mwendesha Mashtaka ameteua Washauri Maalumu – wataalamu wanaotambulika wenye uzoefu wa masuala ya kisheria na katika maeneo mengine ya uzoefu maalumu – ili kuishauri Ofisi kuhusu sera, utaratibu na maoni ya kisheria. Mnamo mwezi wa Desemba 2012, Mwendesha Mashtaka aliteua Mshauri Maalumu wa masuala ya Watoto waliopo kwenye maeneo ya vita au walioathiriwa na vita ili kusaidia Ofisi kuimarisha uwezo wake wa kuleta jawabu la ufanisi kwa makosa ya jinai dhidi ya watoto au yanayoathiri watoto na kutumia mbinu nyeti katika masuala yote ya kazi yake kuhusu watoto.¹²⁹

¹²⁹ Angalia tangazo la habari kuhusu uteuzi: "[ICC Prosecutor Fatou Bensouda appoints Patricia Sellers, Leila Sadat and Diane Marie Amann as Special Advisers](#)" (Mwendesha Mashtaka wa ICC Fatou Bensouda ateuwa Patricia Sellers, Leila Sadat na Diane Marie Amann kama Washauri Maalumu), 12 Disemba 2012.

121. Uratibu utaimarishwa kwa pande zote mbili, ndani ya Ofisi na pamoja na vyombo vingine, kuhusu masuala ya watoto. Kwa namna ya pekee, kutakuwepo uratibu kati ya Ofisi na Usajili ili kuhakikisha kwamba ustawi wa mtoto utapewa kipaumbele katika maongezi kati ya Mahakama na watoto. Ofisi itafanya kazi kwa karibu na VWS, hasa kuhusu suala la ulinzi na msaada kwa ajili ya watoto ambao wako hatarini kwa sababu ya maongezi yao na Ofisi.
122. Ndani ya Usajili, Ofisi ya Ustawi wa Wafanyakazi hutoa ushauri, huunga mkono na hutoa msaada kwa wafanyakazi wa ICC na familia zao. Miongoni mwa mambo mengine, ofisi hiyo husaidia wafanyakazi kukabiliana na shinikizo na kiwewe kutokana na kazi wanayoifanya. Mameneja wanatarajiwa kujihusisha na masuala ya wafanyakazi kupitia msaada na usimamizi, na kuhamasisha wafanyakazi kutafuta msaada wa Ofisi ya Ustawi wa Wafanyakazi.

IX. Utekelezaji wa Sera hii

123. Ofisi itafuatilia utendaji kazi wake kwa ajili ya kuhakikisha kwamba uchunguzi wa awali, upelelezi na mashtaka ya jinai zote dhidi ya watoto au zinazoathiri watoto vinaendeshwa kwa ufanisi, na kwamba inawasiliana na watoto kwa unyeti, kwa mujibu wa Sera hii, na kwa kuheshimu haki za watoto chini ya sheria za kimataifa. Ofisi itatumia mchakato wake sanifu na wa kitaasisi wa *masomo ya kujifunza* ili kutambua, kuandika kwenye hati na kutekeleza utendaji bora kwa ajili ya kazi yake kuhusu watoto.
124. Sera hii, Mwongozo wa Operesheni, kanuni na taratibu za ndani nyingine zitafanyiwa mapitio ya mara kwa mara ili kuingiza utendaji bora na maendeleo muhimu, ikiwa ni pamoja na falsafa ya sheria.
125. Ofisi itafuatilia utekelezaji wa Sera hii.

